

У овом броју

Косово на...	2
Kosovo at the ...	2
Једини губитник ...	6
Пружају руку Србији	7
САД неће грлом у	8
Једнострано	8
Више волим ...	9
САД траже рупу ...	9
Клинтонови би ...	10
САД хтеле од Русије	10
Десет милиона евра	11
Имамо решење које	12
Наметање ...	13
Статус у Унији...	14
Опасна игра Мос...	14
Актуелни међународ	16
Трактат о пријате..	20
Зашто преговарати	22
Судбина Косова—...	22
Милутинова Бањска	23
Наше сунце...	24

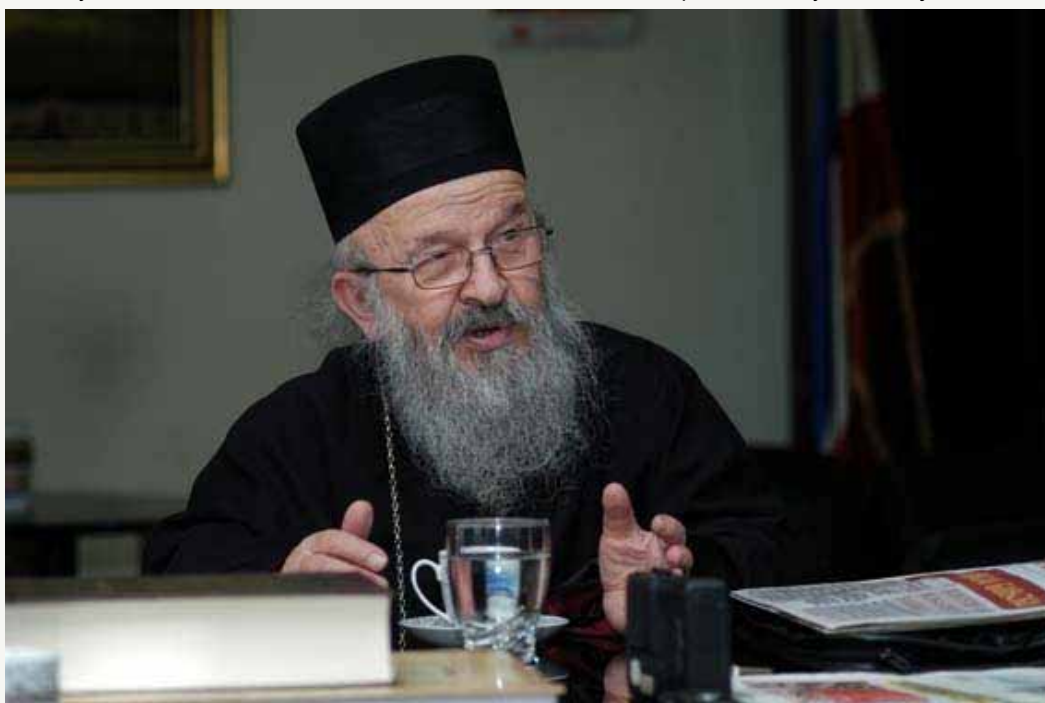
Епископ Артемије на Криму УЛАЗАК СРБИЈЕ У НАТО БИО БИ НАЈВЕЋИ СУНОВРАТ

На међународној конференцији у Украјини под називом „НАТО-овски или ванблоковски вектор за Украјину: перспективе и ризици“, Његово Преосвештенство Епископ рашко-призренски др Артемије иступио је са предавањем „НАТО на делу – Случај Косова и Метохије“.

Конференција која се одржава 19. и 20. септембра у Симферопољу на Криму, уз учешће експерата из Велике Британије, САД, Грчке, Русије, Белорусије, Србије и других држава, разматра перспективе партнерства Украјине у Северноатланској алијанси, сценарио очувања Украјине у ванблоковском статусу, као и међународне последице стицања Украјине статуса „младонатовца“.

„НАТО пуних 78 дана потпуно бесправно, безразложно, бездушно и дивљачки разарао моју отаџбину, рушећи далеко више цивилне (болнице, породилишта, стамбене четврти...) него војне објекте, намерно гађајући возове и аутобусе пуне путника, и убивши око две и по хиљаде цивила“.

„Са посебним ужитком иживљавале су се НАТО убице над небом Косова и Метохије, пружајући ваздушну подршку терористичкој организацији тзв. ОВК-а, засипајући свету Косовско-метохијску земљу свим и свачим, касетним бомбама (забрањеним за употребу) и ракетама „обогаченим“ осиромашњеним уранијумом, чије пагубно дејство и данас многи трпе на Косову и Метохији“.

Његово Преосвештенство Епископ Рашко-призренски и косовско-метохијски Артемије

Епископ Артемије пред многобројним учесницима изнео је најновија искуства српског народа на Косову и Метохији, које се већ осам година налази под протекторатом међународне заједнице и где НАТО трупе чувају мир.

„Захваљујући деловању НАТО савеза, прети опасност да нестану и последњи трагови нашег хиљадугодишњег постојања на Косову и Метохији“, истакао је Епископ Артемије.

Епископ Артемије је најпре подсетио на рат који је НАТО водио против СРЈ 1999. године, када је

„Лагали су да су тим бомбардовањем, под називом „Милосрдни анђео“ спречили хуманитарну катастрофу, која тада није ни постојала, већ су је својом агресијом на нашу земљу сами изазвали (и вешто изрежирали са вођама ОВК-а и лидерима косовских Албанаца)“.

Међутим, права катастрофа за Србе на Косову и Метохији настаје тек након завршетка бомбардовања у јуну 1999, када «НАТО злочини долазе до пуног изражаја».

„Тек доласком НАТО-а на Косово у лицу КФОР-а,

као и цивилне управе УН, УНМИК-а, произведена је не само хуманитарна катастрофа, него и немишљено етничко чишћење покрајине, јединствен **геноцид** над српским народом у мирнодопско време, што је непознато у историји света, јер су и КФОР и УМНИК себе ставили у службу подршке албанским екстремистима и терористичкој ОВК-а и омогућили им да изврше прогон и погром две трећине хришћанског српског народа (250.000), али и других неалбанских заједница: Рома, Египћана, Ашкалија, Горанаца», упозорио је Његово Преосвештенство.

«Све тачке из Конвенције УН о геноциду, које карактеришу геноцид, извршене су над српским народом на Косову и Метохији у протеклих осам година, а у присуству и под «заштитом» НАТО трупа», био је јасан у свом излагању Епископ Артемије.

«Иако НАТО трупе (16.500 војника) и даље бивају у својим базама на Косову и Метохији, по њему се и даље слободно крећу стотине и хиљаде терориста и злочинаца, довршавајући свој монструозни злочин — потпуног искорењивања Срба хришћана са Косова и Метохије», тако да «ових задњих осам година, под „заштитом“ НАТО-а и под влашћу УНМИК-а, превазилазе својом суровошћу све што је до сада доживљено и записано у историји».

Небројени су злочини над Србима хришћанима на Косову и Метохији, према сведочењу Епископа Артемија, које су од јуна 1999. па до данас извршили терористи Шиптари муслимани, «убијања, одсецање глава, паљевине, бомбашки напади, касапљења, силовања, киднаповања, тортуре, рушење и скрнављење светиња — црква и манастира (преко 150), крађе, сакаћења, застрашивања, прогони...». Горе од тога је, међутим, што је «све то НАТО омогућио, злочинце толеришао, правду гасио. Хладна дистанца снага КФОР-а, сигнал непогрешиво и намерно дат злочинцима УЧК-а, био је, уствари, сигнал за извршење тихог и методичног програма елиминације. Тај

програм је кулминирао у мартовском погрому 2004. године, када је цело Косово било у пламену, док је НАТО то мирно посматрао».

«НАТО је дошао на Косово да донесе мир, а створио је пакао за све сем за Шиптаре», истакао је Епископ Артемије.

И поред толиких злочина «данас НАТО (САД и ЕУ) настоји свим силама да све те злочине почињене на Косову и Метохији од стране албанских терориста, а под њиховом моћном заштитом, крунише тако што ће све те злочине над Србима и њихове почиоце наградити дарујући им независно Косово, противно свим међународним конвенцијама, резолуцијама и опште важећем међународном праву...», закључио је Епископ Артемије.

„Уцењују нас безочно нудећи нам да за пристанак на Независно Косово (пакет Мартија Ахтисарија), по краћем поступку будемо примљени у чланство НАТО-а».

Међутим, поручује Његово Преосвештенство, **«у Србији нема те спремности.** Жртве НАТО бомбардовања из 1999. године, као и оне пале под НАТО „зашти-

том“ од злочинаца УЧК-а, поручују нам да их не смемо заборавити ни изневерити. Они су сада наша савест... уз поруку да ни-ада не будемо у друштву са њиховим убицама».

На крају свога излагања, Епископ Артемије поставио је питање: «Зар трчати у сусрет онима пред чијим су очима и под чијом је „заштитом“ убијено или киднаповано око 2500 српских мученика са Косова и Метохије, а да за ових осам година нико за то није одговарао?»

Свим учесницима Конференције Епископ Артемије пренео је поруку из Србије: **«Српски народ сматра да је боље и да нестанемо са лица земље, него да на то пристанемо, јер човек (и народ) без части, поноса и националног достојанства је једно велико ништа, обична крпа за плување. Улазак Србије у НАТО био би највећи суноврат, несрећа и највеће понижење српског народа у његовој историји. Уверени смо да Србија то себи никада неће дозволити»**

Прес одељење Епархије рашко-призренске

У Ђаковици више нема ни Срба ни православних црква

In Djakovica there are no more Serbs and no more Orthodox churches!

КОСОВО НА РАСКРСНИЦИ

Будућност Косова се сада вероватно налази на најзначајнијој раскрсници од кризе из 1999. године. Последњих осам година скоро ништа није постигнуто у решавању косовског питања. Све у свему, кривица за то се приписује западним силама. Највећа препрека у покушајима да се реши проблем била је мањак маште, иновације и креативности. Настојања Запада су била неоснована и каприциозна, слепа за реалност и нудила су решења која више одговарају њиховим интересима него интересима људи у Србији и на Косову.

У исто време, Београд и Приштина су најчешће љутито разговарали, када су уопште и разговарали. Али, углавном су чекали да велике силе понуде одговоре и нису самостално преузимали конкретну, значајну иницијативу. Као резултат тога, Косово се придружило дугој листи опасних «замрзнутих конфликата» и ако ускоро не дође до позитивне акције — акције коју би прихватили и Београд и Приштина — питање Косова ће се путем насиља «одмрзнути».

Али, само што није дошло до промене. Од када је питање Косова из Уједињених Нација пребачено на Контакт групу, постоји истинска могућност да се Београд и Приштина сложе око компромисног договора. Али прозор могућности неће дуго бити отворен пре него што опет дође до насиља и пре него што се конфликт «поново замрзне» — што ће се сигурно десити ако Приштина унилатерално прогласи независност. Међутим, да би се та прилика искористила, неопходно је да и Београд и Приштина признају шест тешких чињеница — од којих су неке непријатне једној или другој страни.

Kosovo at the Crossroads

Arguably, the future of Kosovo is now at its most important juncture since the crisis in 1999. For the past eight years almost nothing has been accomplished to resolve the Kosovo issue. By and large, the fault for this can be laid at the doors of the major Western powers. Their lack of imagination, innovation and creativity in attempting to resolve the problem has been the major impediment. Western efforts have been arbitrary and capricious, blind to the realities on the ground and offering solutions that serve their own interests rather than those of the people in Serbia and Kosovo.

At the same time, Belgrade and Pristina have mostly talked past each other in anger, when they talked at all. But, for the most part they waited for the major powers to provide answers and assumed no concrete, meaningful initiative of their own. As a result, Kosovo has joined the long list of dangerous «frozen conflicts» and if positive action—action that can be «owned» by Belgrade and Pristina—is not taken soon the Kosovo issue will become «unfrozen» through violence.

But, all of that is about to change. Since the Kosovo issue has been moved out of the United Nations and to the Contact Group, there is a genuine opportunity for Belgrade and Pristina to agree on a compromise settlement. But the window of opportunity will not be open long before violence flares again and the conflict «re-freezes»—as it certainly will if Pristina declares independence unilaterally. To take advantage of the opportunity, however, it is necessary for both Belgrade and Pristina to recognize six hard realities—some of which are unpalatable to one side or the other.

Шест чињеница

Прво, Ахтисаријев план је мртав, и упркос позивима неких чланова УН-а и политичких коментатора да оживе његове делове, велика је вероватноћа да се то неће догодити. Догађаји су отишли далеко од Ахтисаријевог предлога да се створи низ етничких енклава на Косову. У својој бити, Ахтисаријев план је био покушај првенствено од стране САД, Уједињеног Краљевства, Француске и Немачке да Србима и Албанцима наметну план који је избегавао реалност и служио интересима тих земаља много више него интересима оних који живе у региону. Пропаст Ахтисаријевог плана значи да ће, како би постојала икаква

нада за трајним споразумом, Сједињене Државе и њени западни европски савезници морати да укључе Србе и Албанце као праве партнере у значајним преговорима. Друго, утицај САД се смањивао. Иако ће Вашингтон покушати да поврати своју моћ у Контакт групи, коментари представника ЕУ и Русије из Тројке који су скоро посетили Косово дејствено су умањили амерички положај. Више пута током "путовања Тројке ради проналажења чињеница", представник ЕУ Ишингер и представник Русије Ботсан-Харченко рекли су да "ништа није немогуће" и да је све "на столу". Ово представља позитиван развој.

Еволуирајући положај ЕУ и Русије лако може да доведе до "преговарачког периода" дужег од додатних 120 дана одређених од стране Савета безбедности УН-а. Ако тако буде, Вашингтон би могао да дође у искушење да унилатерално "призна" независно Косово. Али, то би био веома ризичан потез јер би могао да доведе до затегнутих односа са европским "савезницима" и стави Сједињене Државе у незгодан положај због широко прихваћеног гледишта (нарочито у ЕУ) да формирање и признавање нових држава захтева одобрење Уједињених Нација. Уочи дебакла у Ираку, Вашингтон не сме да буде виђен како одбацује међународне законе и процедуре.

Треће, званично Београд и Приштина остају приковане у гадној, опасној, нерешеној игри која ће, ако се не оконча, засигурно убрзати насиље. На свим нивоима власти у албанској заједници инсистира се на томе да је независност Косова — у оквиру тренутних граница — једини прихватљив пут и да се Приштина неће одрећи свог става. На исти начин, Београд каже да је једино прихватљиво решење да Косово остане унутар Србије, са веома великом аутономијом. И заиста, нови устав Србије утврђује да је Косово српска покрајина. У исто време, у Београду постоји трачак наде јер су неки званичници почели да предлажу да би можда били вољни да одустану од овог тврдог става.

Четврто, мултиетничност је мртва на Косову. Све у свему, истраживања путем анкете као и друге информације указују да већина Срба и Албанаца не жели да живи заједно у истој заједници или да над њима управљају владе контролисане од стране друге етничке групе. Некада су у Европи мултиетничке државе "успевале", а некада нису. Али, током прошлог века, општи тренд у Европи је био да — упркос неким значајним изузецима — државама управља једна етничка или културна група. Дobar пример за то је пад Аустро-Угарског, Немачког и Отоманског царства после првог светског рата, као и распад Совјетског Савеза, Југославије и Чехословачке након

Six Realities

First, the Ahtisaari Plan is dead and, despite calls by some UN members and political commentators to resurrect parts of it, this is very unlikely to happen. Events have moved well beyond Ahtisaari's proposal to create a series of ethnically stove-piped communities in Kosovo. At its heart, the Ahtisaari plan was an attempt primarily by the United States, the UK, France and Germany to force a settlement on both Serbs and Albanians that avoided ground reality and served the interests of those countries much more than the interests of those who live in the region. The collapse of the Ahtisaari Plan means that, if there is to be any hope of a permanent

settlement, the United States and its West European allies will have to include the Serbs and Albanians as true partners in meaningful negotiations. Second, U.S. influence has diminished. Although Washington may try to restore some of its clout in the full Contact Group, the comments of the EU and Russian representatives on the troika that visited Kosovo recently have effectively undercut the American position. Several times during the Troika's "fact finding trip", EU representative Ischinger and Russian representative Botsan-Kharchenko said that "nothing is impossible" and that everything is "on the table." This is a positive development. The evolving position of the EU and Russia easily could

lead to a "negotiating period" longer than the additional 120 days allotted by the UN Security Council. If so, Washington might be tempted to unilaterally "recognize" an independent Kosovo. But, this would be a very risky move because it could cause serious strains with European "allies" and put the United States at odds with the widely accepted view (especially in the EU) that the construction and recognition of new states requires the approval of the United Nations. In the wake of the debacle in Iraq, Washington cannot be seen to be so dismissive of international law and procedures.

Third, officially Belgrade and Pristina remained locked in a nasty, dangerous zero-sum game that, if it is not broken, almost certainly will hasten violence. All levels of power in the Albanian community insist that independence of Kosovo—within its current boundaries—is the only course acceptable and that Pristina will not back away from this position. By the same token, Belgrade says that the only acceptable solution is for Kosovo to remain within Serbia, albeit with considerable autonomy. Indeed, the new Serbian Constitution stipulates that Kosovo is a Serbian province. At the same time, there is a glimmer of hope in Belgrade because some officials have begun to suggest that perhaps they might be willing to back away from this hard line.

Fourth, multi-ethnicity is dead in Kosovo. By and large, survey research as well as anecdotal information indicates that most Serbs and Albanians do not want to live together in the same society or to be governed by a government controlled by the other ethnic group. At times multi-ethnic states have "worked" in Europe and at times they have not. But the general trend—despite some notable exceptions—over the past century has been for states in Europe to be controlled by a single ethnic or cultural group. The point was well demonstrated after World War I with the collapse of the Austro-Hungarian, German and Ottoman Empires, and since the end of the Cold War by the disintegration of the Soviet Union, Yugoslavia and Czechoslovakia. It would be ideal perhaps if ethnicity were not a determining factor in the construction of political communities in the

Ахтисари и патријарх Павле—Ахтисаријев план није успео
Marti Ahtisaari and Patrirsch Pavle— Ahtisaari 's plan failed

„хладног рата“. Можда би идеално било да етницитет данас није одлучујући фактор у изградњи политичких заједница на Балкану. Али то је реалност, упркос пустим жељама добронамерних али наивних западних креатора политике.

Пето, нови талас насиља на Косову и око њега вероватно ће довести до поновљене спољне војне интервенције. Главне силе западне Европе и САД скоро сигурно неће дозволити да западни Балкан опет измакне контроли. Иако то неће довести до „трајне НАТО базе“ на Косову, као што неки у Србији тврде, скоро сигурно ће довести до јачег војног присуства Запада у покрајини које би могло да траје безброј година. Иако би Европљани вероватно преузели већи део таквог војног похода, такође је могуће да би у кампу Бондстил био постављен ограничен број америчких трупа.

Увођење нових трупа на Косову првенствено би било планирано ради одвајања зараћених Срба и Албанаца, али је такође могуће да би и уназадило уложени труд за проналажење трајног политичког и безбедносног решења.

Шесто, коначном анализом, питање Косова се првенствено односи на етнички, територијални суверенитет. Погрешно се тврдило — углавном од стране званичника и научника ван региона — да је територијални суверенитет *passé*. Њихова тврдња гласи: цео регион ће једног дана (уз пуно наде) бити део Европске Уније и, када до тога дође, традиционални државни или територијални суверенитет биће од мање важности. Осим тога — како они тврде — фокусирање на такву традиционалну концепцију суверенитета само ће одложити приступање земаља западног Балкана у ЕУ. Нажалост, овакво резонување пропушта суштину. Оснивањем ЕУ и окончавањем хиљадугодишњег ратоборног национализма заснованог на државној суверености, традиционална државна сувереност све мање представља проблем у северној и западној Европи. Али Западни Балкан није на том нивоу. Тамо питања државног суверенитета нису решена и треба их решити пре него што државе из тог региона могу да се понадају постизању другачијег разумевања суверености. Осим тога, већина људи на западном Балкану разуме да су чланство у ЕУ и, нарочито, пуне бенифиције тог чланства, још увек далеко — ако до њих и дође — и да ће још много година морати да се ослањају на национални прерогатив и регионалне савезе.

Пут напред

Ако се ових шест чињеница оцене као тачне и ако их прихвате политички лидери Србије и Косова, и ако је могуће да се они нагоде и постигну договор о четири основне тачке, могли би — временом — да створе трајни споразум о будућности Косова.

Прво, обе стране треба да прихвате чињеницу да уговорена подела, коју прати прилагођавање граница, може да понуди основ за правичну — не савршену — поделу територије. Иако су званичници и научници Србије дискутовали о подели, њу Београд није званично одобрио. Албанска страна је чврсто одбила било какво разматрање поделе, али Приштина треба да размотри овај став или да ризикује наслеђе и унилатерално проглашење независности Срба северно од реке Ибар. Логично, подела — и нова граница — били би успостављени дуж реке Ибар, чиме би северни део остао у Србији,

Balkans today. But, it is a reality despite the wishful thinking of well-meaning but naive Western policy makers.

Fifth, a surge of new violence in and around Kosovo likely will lead to renewed outside military intervention. The major powers of Western Europe and the U.S. almost certainly will not allow the Western Balkans to spin out of control again. Although this will not lead to a “permanent NATO” base in Kosovo as some in Serbia have argued, it almost certainly will lead to a stronger Western military presence in the province that could last for several years. Although the Europeans likely would shoulder the bulk of any new military undertaking, it is also possible that there would be some limited number of additional U.S. forces deployed to Camp Bondsteel. The introduction of more troops to Kosovo would be designed primarily to separate warring Serbs and Albanians, but it also likely would set back efforts to find

Трепча—Пре светског рата припадала је енглеској компанији, Трепча рудници
Trepça Mines—Before WWII it belonged to an English company, Trepça Mines, Ltd.

a permanent political and security solution.

Sixth, in the final analysis, the Kosovo issue is primarily about ethnic, territorial sovereignty. It has been erroneously argued—mostly by officials and scholars from outside the region—that territorial sovereignty is *passé*. As their argument goes: The entire region someday will (hopefully) be part of the European Union and, when it is, traditional state or territorial sovereignty will be far less important. Moreover, they argue, focusing on such a traditional conception of sovereignty will only delay the accession of the countries in the Western Balkans to the EU. Sadly, this reasoning misses the fundamental point. With the establishment of the EU and the end of a thousand years of violent nationalism based on state sovereignty,

traditional state sovereignty has become much less of an issue in Northern and Western Europe. But the Western Balkans is in a different place. There, issues of state sovereignty have not been worked out and they need to be resolved before the countries of that area can hope to move to a different understanding of sovereignty. Moreover, most people in the Western Balkans understand that EU membership and, especially, the full benefits of that membership still are a long way off—if it happens at all—and they are going to have to rely on national prerogatives and regional associations for many years to come.

A Way Forward

If these six realities are deemed accurate and accepted by the political leadership in Serbia and Kosovo, and it is possible for them to bargain in good faith and come to agreement on four basic points they could—in time—construct a permanent settlement on the future of Kosovo.

First, both sides need to accept the fact that a negotiated partition, with attendant border adjustments, can provide the basis for an equitable—not perfect—division of territory. Although partition has been discussed throughout Serbia by officials and scholars, it has not been sanctioned officially in Belgrade. The Albanian side adamantly has rejected any consideration of partition, but Pristina needs to reconsider this position or risk violence and the unilateral declaration of independence by Serbs north of the Ibar River.

Logically, partition—and a new border—would be established along the Ibar River, with the northern part remaining with Serbia and the southern part becoming an independent Albanian state. This is no one's first choice, but it can work if Belgrade and Pristina accept the rationale of ethnic territoriality and the right of the other side to territorial sovereignty.

а јужни би постао независна албанска држава. Ово није ниједији први избор, али може да успе ако Београд и Приштина прихвате основни принцип етничке територијалности и право друге стране на територијални суверенитет. Никада раније, а ни сада, границе нису биле „свете“ – нарочито у Европи (као ни у Сједињеним Државама). У Европи су се границе мењале 2000 година из различитих разлога и бујица промена граница кроз Централну Европу и бивши Совјетски Савез од завршетка хладног рата указују на то да се конфигурација држава може променити мирним путем – ако за то постоји политичка воља.

Друго, само подела и промене граница неће бити довољне. Наравно, биће неопходно превазилажење болног периода прилагођавања, укључујући и насиље од стране противника са обе стране. Осим тога, јужно од Ибра се налазе Срби и многа српска света и историјска места као и Албанци северно од реке. Као део било ког преговарачког споразума који прихвата поделу, САД, Русија и ЕУ, можда кроз УН, морају да гарантују безбедност ових места, приступа Срба њима и морају гарантовати безбедност мањинске популације у обе етничке заједнице које изаберу да остану на „погрешној страни“ границе – што значи да треба

да укључују и санкције владама које не штите своје мањине од повреда и дискриминације. За оне Србе и Албанце који не могу да остану тамо где су сада и изаберу да оду, УН треба да оснује супстанцијални фонд ради њиховог премештања у друге политичке заједнице.

Треће, иновативни споразум треба да оде још даље узимајући у обзир све ширих прегруписавања на западном Балкану. Највероватнији кандидат је Република Српска. Нема нимало сумње да већина лидера и грађана у РС не желе да буду део Босне и, да је било по њиховом, напустили би Босну пре много година, постајући или независни или део Србије. Нема сумње ни да је Босна „наметнута“ држава – која је произвољно створена од стране Сједињених Држава и главних сила западне Европе и „није успела“ да достигне наде и очекивања њених заштитника.

Због тога, Бања Лука и Београд би требало да имају право да дискутују о томе да ли РС и Србија треба да буду повезане и под којим околностима, само да те околности буду озаконјене демократским гласањем грађана Републике српске. Иако би ова иста логика могла да се примени на однос Прешевске долине и независног Косова, она не може бити примењена на западну Македонију, где је Охридски договор – бар за сада – „измирио“ етничко питање, или на Санџак или Војводину, где не постоје веће аспирације за постизање независности.

Конечно, када се постигну политички и безбедносни темељи договора, преговори између Београда и Приштине о економској сарадњи требало би одмах да почну. Упркос неким охрабрујућим економским вестима у Србији, најважнији индикатори на Косову и ужој Србији нису добри, посебно када је реч о незапослености, дохотку per capita, међународном дугу и трговини. Због тога, не гледајући на то да ли се политички и безбедносни споразум може постићи, слаба регионална економија скоро сигурно би посејала семе нове нестабилности на Косову, Србији, а и шире.

Кључ за економски раст и просперитет је вишеслојан. Прво, било би неопходно да Београд и Приштина назначе посебне области

There is not now and there never has been anything sacred about borders—especially in Europe (as well as the United States). Borders have changed in Europe for 2000 years for a variety of reasons and the spate of border changes throughout Central Europe and the former Soviet Union since the end of the Cold War demonstrates that the configuration of states can change peacefully—if there is the political will to do so.

Second, partition and border changes alone will not be enough. Certainly, it will be necessary to get past a period of painful adjustment, including some violence by “rejectionists” on both sides. Moreover, there are many Serb holy and historic sites and Serbs south of the Ibar and some Albanians north of the river. As part of any negotiated settlement that accepts partition, the United States, Russia and the EU, perhaps through the UN, need to guarantee the safety of the sites, Serb access to them and the minority populations in both ethnic communities that chose to remain on the “wrong side” of the border—to include sanctions against the governments that do not protect their minorities from harm or discrimination. For those Serbs and Albanians who cannot remain where they are now and chose to leave, the UN needs to establish a substantial fund to relocate them to other political communities.

Third, an innovative settlement needs to go even further to consider a broader realignment in the Western Balkans. Specifically, the most likely candidate is the Republika Srpska. There is little doubt that most the leaders and citizens of the RS do not want to be part of Bosnia and, if they had their way, they would have left Bosnia many years ago, either to become independent or part of Serbia. There also is little doubt that Bosnia is a “forced” state—one that was arbitrarily willed into existence by the United States and the major powers of Western Europe and has “failed” to live up to its patrons’ hopes and expectations.

Consequently, Banja Luka and Belgrade should have the right to

discuss whether the RS and Serbia should be linked and under what circumstances, so long as those circumstances are validated in a democratic vote by the people of the RS. Although this same logic could be applied to the relationship of the Presevo Valley with an independent Kosovo, it cannot be stretched to apply to western Macedonia, where the Ohrid Agreement, has—at least for now—“settled” the ethnic issue, or to Sandjak or Vojvodina, where there is no *major* agitation for independence from Serbia.

Finally, once the political and security underpinnings of an agreement have been reached, negotiations should begin immediately between Belgrade and Pristina on economic cooperation. Despite some encouraging economic news in Serbia, most important indicators in Kosovo and Serbia proper are not good, especially with respect to unemployment, per capita income, foreign debt and trade. Consequently, irrespective of whether a political and security settlement can be reached, a poor regional economy almost certainly would sow the seeds of new instability in Kosovo, Serbia and beyond.

be necessary for Belgrade and Pristina to identify specific areas that need serious attention and genuine potential and agree on a bipartisan

Етничка мапа Балкана - Ethnic map of the Balkans

којима озбиљно треба посветити пажњу и истински потенцијал, и да се сложе око обостраног плана развоја (на пример, развој хидроелектрана на Косову, рудника Трепча дуж границе Србије и Косова, и пољопривредни програми у јужној Србији и Косову). Када Београд и Приштина назначе могуће области економске сарадње, тада – и само тада – ће бити могуће обраћање Европској Унији за техничку и финансијску подршку. Иако је Пакт стабилности за југоисточну Европу (основан 1999.) до сада био релативно слаб инструмент, могуће је да би *Радни сто 2 за економски развој* могао да послужи као користан имплементатор у оснивању продуктивних програма између Србије и Косова.

Стивен Е. Мајер је професор студија националне безбедности на National Security Studies in the Industrial College of the Armed Forces at the National Defense University—Вашингтон

Објављено 05.09.2007

The National Interest

plan of development (for example, hydroelectric power in Kosovo, the Trepcja mines along the border between Serbia and Kosovo, and agricultural programs in southern Serbia and Kosovo). Once Belgrade and Pristina have identified likely areas of economic cooperation, then—and only then—it would be possible to approach the EU for technical and financial support. Although the Stability Pact for Southeastern Europe (established in 1999) has been a relatively weak instrument thus far, it is possible that Working Table 2 on economic development could provide a useful vehicle to establish productive programs between Serbia and Kosovo.

Steven E. Meyer is professor of National Security Studies in the Industrial College of the Armed Forces at the National Defense University in Washington.

The National Interest

ЈЕДИНИ ГУБИТНИК ИГАРА КОЈЕ РУСИЈА ИГРА МОЖЕ ДА БУДЕ СРПСКИ НАРОД

У новије време, учестале су оптужбе функционера странке премијера Србије, да НАТО на Косову ствара своју марионетску државу. Бивши амерички амбасадор у НАТО-у, Роберт Хантер, каже да у време када два велика балканска народа, Срби и Албанци, настоје да нађу што продуктивнији модел суживота и интеграције у евроатланску заједницу, има и оних који не делују контруктивно. Амбасадор Хантер каже да је Ахтисаријев план само понудио почетну идеју која је требало да допринесе помирењу непомирљивих захтева Срба и Албанаца - у односу на статус Косова.

Роберт Хантер

рењу непомирљивих захтева Срба и Албанаца - у односу на статус Косова.

ХАНТЕР: Идеја да неко са стране покушава да отме неке територије и наметне ставове је нонсенс. НАТО је на Косову да би одговорио изазовима на које косовски Албанци и Срби нису могли да нађу заједнички одговор. Ахтисаријев

план је можда најбоља од понуђених опција, али то је само први корак. Оно што мора да следи је стварање просперитетнијег амбијента за Србију и за Косово, унапредјење њихових односа и њихов колективни аранжман са ЕУ, тако да после одређеног времена, а у Босни видимо да то може и да потраје – имамо заједнице које ће схватити да имају продуктивну будућност у породици држава ЕУ и НАТО, уместо да се на бизаран начин стално окрећу догађајима из јуна 1389. године. Такво понашање није у интересу ове генерације. Стога ја поздрављам лидере у Србији који покушавају да ствари покрену напред и жалим због тога што у политичкој елити има оних који не разумеју моћ историје у настојању да обликују будућност.

ГЛАС АМЕРИКЕ: Протеклих дана чули смо и како су најновији напади на НАТО који долазе из српске владе, део настојања да се Србија повуче из Партнерства за мир. Колико је то реално?

ХАНТЕР: Ја сам 1993. био међу идејним творцима ПФП-а и нико од нас који смо били у тој групи није ни могао да претпостави колико велики успех ће тај програм имати у трансформацији зе-

маља централне и источне Европе у демократске државе са редукованим армијама које су уместо улоге репресивног апарата добиле нову функцију. И Русија је чланица ПФП и урадила је неке врло ефикасне ствари унутар тог пројекта. Евентуално повлачење Србије из тог програма нанело би штету интересима народа Србије.

Русија коначно има шансу да се нађе на исправној страни историје Балкана, да помогне да људи живе у складу са својим животним интересима, уместо играња игара заснованих на неким геополитичким фантазијама. **Русија би могла много да добије од независног Косова које сарађује са Србијом**, баш као и од Србије која се креће у позитивном смеру. Једини губитник игара које Русија игра може да буде српски народ.

ГЛАС АМЕРИКЕ: Да ли би вербални напади на НАТО могли да засметају трансатланској интеграцији Србије?

ХАНТЕР: Надам се да ће лидери Србије који рефлектују вољу већине народа искористити своје право да буду део евроатланске заједнице. За то је потребно лидерство и храброст, али не онаква какву је демагогијом испољавао Милошевић, која је довела до губитка српских живота. Ово не мора да буде ситуација у којој неко губи све, а неко све добија. Ово је ситуација која изискује квалитетно лидерство свих страна – како би се дошло до корисних и продуктивних решења за све, како би Србија изашла као победник.

ГЛАС АМЕРИКЕ: Чули смо ових дана, опет из владе Србије, идеју о употреби провизије из резолуције 1244 која омогућава повратак српске полиције и војске на Косово.

ХАНТЕР: То је нешто што се може решити на позитиван начин, али могуће је да демагози каква је био Милошевић покушају да искомпликују ствари, што би могло да доведе и до насиља. То није тако једноставно питање. НАТО има одговорност да заштити Србе на Косову, баш као и Албанце. **Ово није процес формирања албанске државе**. Ово је покушај да се дође до помирења и суживота. То ће потрајати и неће бити лако. Али то је будућност за људе добре воље, који брину о својим породицама, друштву и својој земљи. **Демагоге треба бацити у канте за ђубре.**

ГЛАС АМЕРИКЕ: У анализи агенције Стратфор, иницијатива за повратак српских трупа на Косово приписује се индиректно Русији, од чијег ће инсистирања – како се процењује – зависити и став Београда.

ХАНТЕР: Надам се да ће Србија, баш као што је то некад чинила Југославија, знати да каже доста када је у питању руски савет шта да чини. Времена кад су српски лидери слушали Русе - попут криза у Босни или на Косову 1999. – била су катастрофална за Србију. **Србија треба да саопшти Москви да гледа своја посла и да ће о будућности Србије одлучивати Срби.**

Ален Млатишума Вашингтон VOA 23/08/2007

ПРУЖАЈУ РУКУ СРБИЈИ

Косовски лидери претендују да преко Трактата пријатељства и сарадње између Косова и Србије, заокруже болно поглавље између две државе, представљајући међународној заједници још један аргумент за сарадњу током даљих преговора о статусу. Тим јединства је у понедељак усвојио овај документ, уз наду да ће га Српски лидери признати на састанку који ће се у среду одржати у Лондону.

На конференцији за штампу, председник Фатмир Сејдиу је изјавио да овим документом Косово свету доказује да је

спремно за напредак. "Заинтересовани смо да превазиђемо све оно што је преживео косовски народ и да завршимо то поглавље, са циљем постизања нових међусуседских односа", рекао је он. Тим јединства је, два дана пре него што ће се састати са изасланицима за статус, потврдио да косовска страна, нудећи овај Тратат, шаље поруку да није спремна за разговоре о статусу, нити о концесији.

Премијер Агим Чеку је рекао да Тим јединства у Лондон иде као држава. "Желимо да преговарамо о техничким питањима између две суверене и независне земље. Тако да, овим Трататом показујемо да треба разговарати о пост-статусним питањима и да је независност завршено питање".

Трататом пријатељства и сарадње, који поседују новине *Express*, Косово предлаже Србији изградњу добрих суседских односа, сарадњу у областима заједничких интереса, потпуну одбрану мањина, оснивање заједничких међудржавних институција, као и сарадњу у остварењу евроатлантске интеграције.

Лидер ДПК-а, Хашим Тачи, у понедељак је после састанка Тима јединства потврдио да су сви чланови сагласни са овом понудом. "То је државна понуда Косова за Београдске ауторитете због будућности обе земље", рекао је Тачи.

Увод

У уводу текста пише да је Косово, уверено да регуларни механизми сарадње и дијалог о заједничким узнемирујућим питањима могу да помогну смањењу тензија, појачању регионалне стабилности и напредку заједничких интереса Косова и Србије, предлаже да се Косово и Србија свечано помире.

"Циљ Трактата је да промовише мир, пријатељство и сарадњу између Косова и Србије, као и стабилност, демократију и просперитет за све". Односима две државе, пише у документу, треба да управљају принципи реципрочне сарадње ради обостраног суверенитета и територијалног интегритета, одустајања од коришћења или одустајања од претњи о коришћењу насиља током решавања спорних питања, поштовања људских права и основних грађанских слобода, слободе кретања особа, робе и капитала и ради сарадње и дијалога око питања од заједничког интереса.

Обећања за евроатлантску интеграцију

Једно од питања којим се бави овај Тратат је и евроатлантска интеграција. "Обе стране су потврдиле своју жељу за потпуном интеграцијом својих друштава и економије у демократску евроатлантску заједницу, посебно за предузимањем свих потребних корака ради чланства у Европској унији и НАТО. Даље у тексту пише да ће обе стране сарађивати и помагати једна другој кад год је могуће у испуњавању високих стандарда и других захтева за интеграцију у ЕУ и НАТО. Обе стране, пише у документу, неће предузимати никакво деловање које ће спречити извршење ових захтева.

Безбедност и решавање спорних питања

Решавање спорних питања између две земље, по косовској преговарачкој делегацији, треба да се одигра на миран начин и по принципима Повеље Уједињених Нација. "Стране потврђују своја обећања за мирно решавање спорних питања и неће користити насиље нити претити о коришћењу насиља у својим односима на било који начин који није у складу са намерама Уједињених Нација", пише у Тратату, који даље предлаже мере које треба предузети ради решавања спорних питања.

"Стране ће предузети мере ради повећања сарадње око безбедности, укључујући и развој нових мера за изградњу вере у безбедност са обе стране заједничких граница. Стране траже помоћ НАТО-а и ОЕБС-а који ће усвојити те мере чим то буде могуће. Стране ће покушати да постигну максималну транспарентност у одлучивању и деловању њихових чланова безбедносних органа, посебно близу заједничких граница".

Сарадња око питања од приоритета

Овај Тратат о пријатељству и сарадњи између Косова и Србије, потврђује се у тексту, има за циљ да интензивира и утемељи уску сарадњу око свих питања од заједничког интереса. Пише да ће се стране првенствено усредсредити на следеће области:

- економска питања, укључујући енергију, трговину и усклађивање са ЕУ стандардима и развој нове заједничке стратегије за економски развој у складу са регионалним економским иницијативама,
- покушаји за рат против криминала, посебно у областима тероризма, наркотика, људског трафикинга, оружаних банди, организованог криминала и етничког криминала,
- одбрана о очување верског и другог културног наслеђа,
- здравље и благостање мањинских заједница, укључујући и усвајање посебних мера за промовисање њихових права, безбедности и живота,
- решавање судбина свих несталих особа током рата деведесетих година,
- јавно здравство,
- олакшање преласка граница за људе и робу,
- повратак избеглица и расељених лица свих етничких припадности,
- питања околине.

Да би се та питања у пракси решила, стране треба да оформе радне групе за посебна питања, сачињене од политичких и техничких стручњака, да би се развили и унапредили заједнички приоритети на свим пољима заједничког интереса.

Сталан косовско-српски савет

Новина у понуди Приштине је и оснивање сталног савета сарадње између Косова и Србије, практично сличан пост-конфликтним државама. "Током шест месеци од када овај Тратат ступи на снагу, стране ће основати Сталан савет косовско-српске сарадње". Овај савет ће се састојати од десет чланова – пет именованих од стране Србије и пет од стране Косова. "Савет ће функционисати путем консензуса и имаће одговорност да надгледа и олакша сарадњу на свим пољима заједничког интереса, одржаваће редовне састанке ради размењивања информација и саветовања око свих питања која могу да утичу на њихове интересе, учествоваће на редовним састанцима радних група ако за то буде захтева, оцењиваће резултате сарадње и препоручиваће нова поља ради унапређивања односа Косова и Србије, тражиће и омогућиће посредовање треће стране у посебним питањима као што је повратак избеглица и расељених лица". Савет ће се састајати и са лидерима највишег нивоа најмање сваких шест месеци. Тим састанцима ће присуствовати председници, премијери и министри спољних послова Косова и Србије. "Свака страна може да предложи било какво питање које треба узети у обзир или које треба решити на састанцима на највишем нивоу".

Захтев за државу сведока

Да би овај Тратат заживео – ако га и Србија потпише – косовска страна предлаже да државе чланице Контакт групе буду гаранتي. "У случају било каквог неслагања између две стране, они траже да Француска, Немачка, Италија, Руска Федерација, Уједињено Краљевство и Сједињене Америчке Државе понуде неутрално посредовање и помоћ ради мирног решавања проблема", пише у документу. Супротно, Тратату пријатељства и сарадње се додаје још један анекс где се налазе информације које разјашњавају питања поменутих у овом документу.

Косовска страна очекује да ће у среду ујутру – на састанку у Лондону – представити овај Тратат. "Не може се доћи до трајног решења статуса без обећања о помирењу", тврди се у овом Тратату, и без решеног политичког статуса Косова. **18.9.07 Љеонард Керћуки**

САД НЕЋЕ ГРЛОМ У ПРИЗНАЊЕ

МОСКВА - Председник Америчког савета за Косово и Метохију и бивши сарадник америчког Сената Џејмс Џатрас оценио је јуче да Шиптари нису мотивисани за тражење компромиса у преговорима са Београдом, пре свега због подршке коју им пружају Сједињене Америчке Државе.

Џатрас, који је протеклих неколико дана одржао предавања, на позив

Џејмс Џатрас на конференцији
за штампу у Београду

фондације „Государствени клуб“, у више градова Русије, укључујући Москву, сматра да Шиптари неће једнострано прогласити независност све док не буду сигурни да ће тај потез признати најпре САД, а потом и друге земље.

- Међутим, ни САД неће бити спремне да признају евентуално једнострано проглашену независност српске покрајине све док не буду сигурне да ће их у томе пратити друге земље, тради-

ционални савезници - изјавио је Џатрас Танјугу.

- САД не желе да буду изоловане у томе - уверен је српски лобиста, баш као што је уверен да САД настоје у овом тренутку да обезбеде подршку независности Космета пре свега међу својим савезницима ван Европе (Канада, Израел и Турска) - све док „став Европљана не буде сигуран“ и јасан.

- За Америку је веома важно да придобије Израел, али у Израелу постоје наговештаји да неће следити америчку линију - рекао је Џатрас.

Он је, пред долазак у Русију, боравио у Израелу, где су, како је ре-

као, многи забринути због „косовског преседана“, али и због „чихада и тероризма“.

- Присталице независности кажу да „Шиптаре издаје стрпљење“, али шта је то ако не тероризам кад неко каже: „Или ми дај оно што желим, или ће бити насиља“. Шиптари баш то чине, а њихове присталице то користе као аргумент кад захтевају независност“.

Џатрас сматра да став Канаде, блиског америчког савезника, такође није сасвим извесан.

- Канађани воле да понекад покажу своју независност, па ако европске земље не буду пратиле америчку позицију, мислим да би Канада могла да прати више европски него амерички пример, рекао је он, илуструјући тај став непријатељским расположењем Отаве према „америчком рату у Ираку“, противљењем учешћу канадских снага у Авганистану и пријатељским односима Отаве са Кубом.

Ни за Турску се, према Џатрасовим речима, не може са сигурношћу рећи какав став ће заузети.

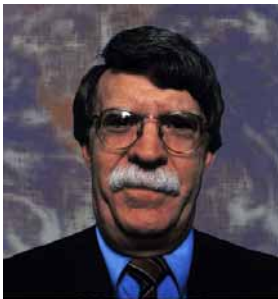
Према његовом мишљењу, Анкара би могла да прати потезе САД у случају стварања још једне муслиманске државе на Балкану, али јој остаје брига због могућности формирања курдске државе, не само унутар Турске, већ и у Ираку.

Џатрас сматра веома значајним мобилисање америчког јавног мишљења против евентуалне независности Косова и Метохије: „Даћемо Американцима више информација које им се неће свидети - на пример, информацију о паљењу хришћанског културног наслеђа. Поставићемо питање прећуткивања злочина на Космету, а питаћемо и шта је са Албанцима из Македоније, са Косова, шта је са исламским екстремистима из Турске и Јордана, ухапшеним у мају због планирања напада на војну базу у Форт Диксу у Њу Џерсију“, изјавио је Џатрас.

Према његовим речима, међу конгресменима и сенаторима већ има доста скептика који мисле да је независност Космета лоша идеја. Међу њима су конгресмен Ден Бертон из Индијане и донедавни амбасадор у УН Џон Болтон, човек кога уважавају у конзервативним круговима у Вашингтону, те конгресмени из Тексаса Рон Пол и Денис Кусинић из Охаја, који намеравају да се кандидују за шефа државе.

ЈЕДНОСТРАНО ПРИЗНАЊЕ КОСОВА БИ БИЛА ГРЕШКА

Како се извештава, амбасадор Јевремовић пренеће поруку да САД, спроводећи политику силе, директно угрожавају суверенитет и територијални интегритет Србије.

JOHN BOLTON

То је реакција на изјаву представник Стејт департмента Курта Воке-ра који је рекао да ће, ако Косово једнострано прогласи независност, САД ту независност и признати, наводећи да је то једино решење за Балкан.

Тим поводом ББЦ је питао бившег амбасадора САД при УН Џона Болтона да ли је изненађен отвореним најавама Вашингтона да ће у решавању косовског питања заобићи Савет безбедности УН.

"Мислим да би било погрешно да САД признају једнострано проглашену независност Косова. Једино решење које

би било разумно требало би да проистекне из преговора Срба и косовских Албанаца. Евентуално наметање решења могло би да води насиљу што није ни у чијем интересу. Видећемо шта ће бити. Европљани су у већини против признавања независности Косова без одлуке Савета безбедности и то би могло да утиче на став САД".

Русија

На питање да ли је, док је био амбасадор, слутио да ће руски отпор независности Косова бити толико жесток и да ће Косово постати питање од суштинског значаја за Москву, Џон Болтон каже да "то никада није било спорно".

"Док сам ја био амбасадор највише смо расправљали о томе да ли Савет безбедности може да разбије једну земљу чланицу УН, тим пре што је та земља направила значајан напредак на демократском путу. Уверен сам да тако нешто није у надлежности Савета безбедности. Но сада када је руски став кристално јасан, тешко да ће се Савет уопште наћи у прилици да о томе одлучује. Питање је сада измештено из Савета безбедности на шири дипломатски план. Зато би евентуално америчко признање једнострано проглашене независности Косова дестабилизovalo регион, и имало управо супротан ефекат од оног коме америчка политика тежи већ 15 година".

Бивши амерички амбасадор при УН додаје да се Вашингтон определио за независност Косова тек пошто је он напустио дужност на Ист риверу.

"До 2006. године циљ је био да се нађе обострано прихватљиво решење. Ја и даље мислим да је то најбољи пут. Но, Стејт департмент још од распада СФРЈ води антисрпску политику, не разликујући Милошевићеву Србију од ове данашње, која је учинила огроман напредак на путу демократизације. Упркос томе, Стејт департамент остаје при своме".

Да ли је, дакле, још могуће да Вашингтон промени став који је у Тирани изрекао и сам председник Буш, да је независност једини могући исход преговора о Косову.

"Не сумњам да постоји могућност да САД признају једнострано проглашену независност Косова. То би, наравно, била грешка и још увек нисам сигуран да је то неизбежно", оценио је у разговору за српску редакцију ББЦ-а бивши амерички амбасадор у Уједињеним нацијама Џон Болтон.

ББЦ 10.09.2007

ВИШЕ ВОЛИМ НАДГЛЕДАНИ СТАТУС

БЕОГРАД - Представник ЕУ у посредничкој тројци за преговоре о статусу Космета Волфганг Ишингер дигоа је јуче Приштину на ноге изјавом да уместо приче о независности преферира да говори о „снажно надгледаном статусу“. У пресудном тренутку, пред одвојене сусрете тројке са српском и шиптарском делегацијом у Лондону

Волфганг Ишингер

после којих ће одредити тачну агенду преговора, Ишингер је оценио да је „дошло време да се одустане од стављања етикета“ и омогући постизање „реалистичног решење за ту српску покрајину“. Западни медији су одмах приметили да међународна заједница диже руке од јасне подршке независности Косова, а приврмени

косовски премијер Агим Чеку хитно је захтевао објашњење. Испрва се вајкао да је став немачког дипломате погрешно интерпретиран, али је на крају морао да призна речи оног истог званичника чије су именовање за посредника, Шиптари одушевљено поздрављали. Наиме, лондонски Индипендент је пренео да је посредник из ЕУ наговестио да Ахтисаријев план није основ за преговоре и упитан да ли би актуелни преговори могли да се заврше прихватањем косовске независности под међународним надзором прецизирао:

- Оставио бих питање независности отворено. Више волим да говорим о снажном надгледаном статусу. Покушаћемо да дођемо до решења које ће подразумевати међународни надзор над Косовом. Чеку је за Ројтерс потом поручио да „упркос свему томе, ништа не може изменити жељу албанског народа на Косову који је на путу ка независности“и фактички оправдао оригинални наслов текста у Индипенденту - „Независност скинута са дневног реда“.

У Бриселу су одбили да потврде, али и да се ограде од наступа Соланиног изабраника и за Глас казали само да се ништа у званичној политици ЕУ по овом питању није променило, па „не би требало придавати превелики значај Ишингеровим речима“.

- Наслов текста је обмашујући, тројка ће прихватити свако решење о коме се две стране договоре. Посредници ће уложити напор да се постигне договор и подстаћи ће стране да дају предлоге. То се односило, како на претходне сусрете, тако и на јучерашње виђење са делегацијом Београда и данашњи састанак са приштинским званичницима, који су припремни за директне преговоре 28. септембра у Њујорку - поручили су званичници из кабинета Хавијера Солане.

Српска делегација, коју су предводили министар спољних послова Вук Јеремић и министар за Косово и Метохију Слободан Самарџић, јуче је представила свој предлог дневног реда за директне преговоре. Шеф српске дипломатије је прецизирао да су изнели „наше виђење процедура и техничких питања, као и садржаја и тема о којима би могло да се расправља у првој директној рунди преговора“. Самарџић је пред пут најавио да ће наш предлог бити разговор о статусу, односно о пет подтема тог питања, као и да прави преговори почињу у октобру.

Пре састанка са нашим, тројка је разговарала са политичким директорима задуженим за Балкан у МИП земаља Контакт групе. А дан уочи првих директних преговора две стране 28. септембра у Њујорку биће одржан састанак на нивоу министара спољних послова. Београд и Приштину представљаће највиши званичници, а сусрету ће, у представништву ЕУ при УН, присуствовати чланови тројке. Други детаљи знаће се тек после данашњег разговора са Приштином.

Глас јавности — 19. септембар 2007.

САД ТРАЖЕ РУПУ У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ

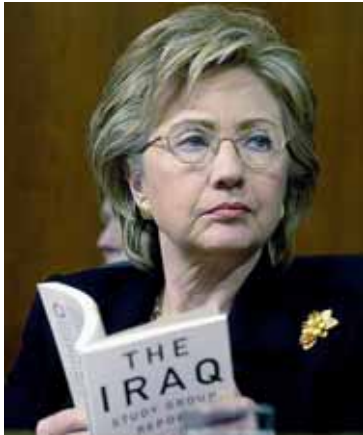
Правници у седишту НАТО-а у Бриселу и њихове колеге у америчком Стејт департменту пронашли су формулу за коју верују да би можда могла да покрије правну празнину која ће настати ако Приштина, после 10. децембра, једнострано прогласи независност јужне српске покрајине. Такав потез био би кршење Резолуције 1244 Савета безбедности Уједињених нација, али водеће западне земље, које подржавају албанске аспирације, трагају за начином како да правно „испеглају“ проблем из земаља Европске уније, онако како је то и предвиђено Ахтисаријевим планом. У овом часу још није јасно да ли Вашингтон има сагласност генералног секретара за план по коме би Бан Ки Мун позвао Европску унију да преузме одговорност за војне и цивилне послове које на Косову тренутно обављају Унмик и Кфор, а поготово није извесна сагласност европских актера. Правници у седишту НАТО-а иначе тврде да се може конструисати правна аргументација по којој и сама Резолуција 1244. даје довољно правног основа за останак западних војника на Косову и после проглашења независности. Британска агенција Рој-терс се, међутим, ових дана позвала на „европски војни извор“ који је новинару ове агенције рекао да би европске земље „по свој прилици“ желеле додатно покриће за свој ангажман, по могућности једну „пер-мисивну изјаву“ којом би их лично генерални секретар позвао да преузму одговорност на Косову. Као што је познато, у Европској унији нема сагласности за америчку идеју да западне земље избегну руски вето у Савету безбедности на тај начин што ће Албанци сами прогласити независност, коју ће потом сепаратно признати оне земље које то буду хтеле. Ројтерсов војни извор вели да је једно „бомбардо-вати неку земљу неколико седмица“ без сагласности УН, али да би заснивање читаве нове државе на таквим основама донело дугорочне правне главобоље. „Иако људи признају да је НАТО тако посту-пио 1999, Европска унија у овом часу не би имала довољно јак стомак да тако нешто учини“, објашњава овај извор. Садашња америчка идеја је да се, дакле, УН снаге повуку са Космета, а да на њихово место дође европска мисија. Европски војници ионако већ чине већи-ну у НАТО снагама на Косову, а план је да ЕУ од Уједињених нација преузме и полицију. На тај начин би Европска унија постала „извором легитимитета“ за решавање коначног статуса Космета, а избегла би се препрека звана Уједињене нације. Тако барем резонују у Вашингтону где се, према тврдњама извора, у интерним разговорима као преседан цитира случај Босне и Херцеговине. Американци су се и отуда повукли на тај начин што је иза њих једно време остала празна љуштура, која се још неко време звала НАТО снаге у БиХ, иако се већ састојала само од Европљана. Вашингтон настоји да већ сада припреми терен, односно да нађе рупу у међународном праву за случај да се садашња рунда преговора заврши неуспехом. Тај неуспех се утолико пре очекује због тога што су Американци већ дали зелено светло албанској страни да после 10. децембра прогласи независност. Како се сазнаје из извора УН у Београду, јавна је тајна у круговима УН да постоји заједничка америчко-албанска намера да Приштина прогласи независност у децембру ове године, али уз оgradu да та независност формално „ступа на снагу“ тек у марту 2008. Реч је о томе да су Албанци преузели обавезу да, и у случају једнострано проглашене независности, формално примене Ахтисаријев план, односно да испоштују рок од 120 дана у коме је тим планом предвиђено преношење власти на домаће установе. Вашингтон се, наводно, још једино колеба да ли да једнострану независност Косова призна по истеку тог рока од 120 дана или да још у децембру најави да ће признати Косово у пролеће 2008. Српска дипломатија ће, како се сазнаје из извора у влади Србије, обавестити генералног секретара Уједињених нација да Београд сматра да је једнострано проглашење независности Косова кршење Резолуције 1244 и да у таквој ситуацији не би постојала правна основа за боравак страних трупа на Косову које је, по међународном праву, територија наше државе.

Политика, 20.09.07.

КЛИНТОНОВИ БИ „НАТЕРАЛИ” ЕВРОПУ ДА ПРИЗНА КОСОВО

У вашингтонском центру за источноевропске студије „Вудро Вилсон” ове среде по подне два сата се дебатовало о томе шта треба урадити да би се тема Косова „затворила до краја године”. Шансе да се преговори окончају договором до десетог децембра посредством дипломатије равне су нули, како су се сложили панелисти Борут Гргич, са двоструком функцијом директора Института за стратешке студије у Љубљани и саветника у кабинету косовског премијера, Тим Џуда, британски новинар и специјалиста за Балкан, Владимир Матић, професор на Клемсон универзитету, и Џејмс О’Брајен, шеф саветодавне фирме за инвестиције у нова тржишта „Олбрајт капитал менаџмент” (његова шефовица Мадлен Олбрајт је главни спољнополитички саветник Хилари Клинтон, водећег демократског кандидата за председничке изборе 2008).

Саветница и кандидаткиња:
Мадлен Олбрајт и Хилари Клинтон

„Оклевање” Американаца

Као Словенац, а саветник за спољну политику у кабинету Агима Чекуа, Борут Гргич тврди да „нико у Европској унији у овом тренутку није спреман на одлуку о статусу Косова”, нити се назире „легални оквир за улазак мисије ЕУ која би требало да замене Унмик”. Ниједна партија на Косову нема никакав економски програм, нити предлоге за заштиту мањина, нити се о било чему другом говори, сем о независности. У свим медијима одбројава се уназад 120 дана, а тензија се подиже за тај нулти час. Шта ће се десити када разгљубени народ схвати десетог децембра да се никуда није стигло, и да „нема ватромета”, пита се Гргич. Закључује да ће се „бес сручити на било кога: Унмик, Србе... јер ми губимо контролу на терену”. Он, пребациујући се на улогу словеначког аналитичара, разлаже да се чак и „актуелна америчка администрација размишља зашто би се она истурала са подршком унилатералној независности Косова” и „зашто ову врућу тему не би оставила следећим мандатарима”. „Што се Европске уније тиче, велике проблеме са признавањем независног Косова имају Румунија, Кипар, Грчка, Шпанија... и то није све. Тим Џуда је у дискусији рекао: „Неопходно је у Европској унији створити критичну масу од бар двадесет земаља које би признале унилатерално проглашење независног Косова.” Мартин Слечингер, директор програма за Источну Европу у „Вудро Вилсон”, најавио је могућност веће међународне конференције где би се „шефови опречних страна закључали као у Дејтону” док не потпишу... А Џејмсу О’Брајену, који руководи фирмом Мадлен Олбрајт, Клинтонове шефовице дипломатије у време бомбардовања Србије 1999., свеједно је да ли ће то бити „Рамбује или Дејтон”, али Косово мора да се реши на највишем нивоу уз учешће шефова држава.

Не постоје ни наговештаји припрема за овакву конференцију, тврди О’Брајен, а она би морала да се одржи већ крајем новембра како се не би „пробио рок (10. децембар)”. Русија, која и овако не признаје те

рокове, тог дана ће рећи, како О’Брајен очекује, дајте нам још времена, а српска страна ће изаћи са неким новим предлогом или идејом. Уместо „одлагања у недоглед”, О’Брајен предлаже да се „Русија стави у положај да може да критикује, али да не може да уложи вето”. „Као што је то било 1999. када се није слагала са бомбардовањем и критиковала га је, али је потпомогла да се преговорима дође до решења.” Уместо тога, Запад је на нечији неспретан предлог покушао да натера Русију да каже „да” у Савету безбедности. То је, по О’Брајену, било нереално очекивање оних који не познају како функционише политика Москве.

Ризици поделе Косова

Много је било речи и о ризицима поделе Косова о којој „ни Приштина ни Београд не желе званично да преговарају”. Београд и зато што усвојени устав третира Косово као интегрални део државне територије, па би се свако преговарање квалификовало као издаја, а Приштина зато што инсистира на „независности целог Косова”. Борут Гргич саопштио је како је на Косову у једном дневнику направљено истраживање јавног мњења и „албанско становништво је категорички против поделе Косова”. А ако би се она ипак десила, Гргич преноси одлучност Косовара да заузму албански део Македоније.

По оцени Владимира Матића, око седамдесет пет хиљада Срба који живе у енклавама били би жртве ове нерегулисане поделе, границе Србије и Косова биле би недефинисане, а то би одмах утицало и на Босну и на Македонију, док би се три општине на југу Србије припојиле Косову. Читав регион ушао би у нови кризни циклус.

У дискусији је учествовао Обрад Кесић, амерички политички аналитичар српског порекла, који је рекао да САД за статус Косова, на жалост, „користе исте аргументе као које смо користили када смо кренули на Ирак”, а Боруту Гргичу предочио је да све анкете у Београду такође указују да је становништво Србије једногласно против цепања државне територије.

О’Брајен: Велики нека саопште малима

Занимљив је и О’Брајенов предлог како да се земље Европе натерају да прихвате независност Косова: „Велике земље ЕУ морале би без одлагања да преузму ствар у своје руке и одлучно саопште малима као што су Грчка или Словачка: Косово није ваш проблем. То би морало да се обавља плански свакодневним телефонским позивима, и то најмање на министарском нивоу. Треба, ако ништа друго, постићи да мале земље бар пристану на улазак мисије ЕУ на Косово... Француска и Немачка треба да се одлуче и да саопште остатку Европе: куцнуо је час, сада, одмах ово мора да се реши. И то мора да буде пре десетог децембра...”

Политика, 21.09.2007. З. Шуваковић

САД хтеле од Русије да изнуде независност Косова

Бивша државна секретарка САД Медлин Олбрајт оценила је да је дугорочно решење за земље Балкана, а посебно за Косово и БиХ „да се припреме за улазак у ЕУ и НАТО”.

„Чланство у тим организацијама донеће нове послове, слободу путовања и много могућности”, изјавила је Олбрајтова за сарајевски „Дневни аваз” и додала да грађани БиХ о својим политичким лидерима треба да суде према томе како раде и припремају државу за чланство у ЕУ и НАТО. „БиХ треба да буде интегрисана држава у којој ће се поштовати различитости људи који у њој живе. Косово треба да буде независно и уређено тако да већина влада, а да се поштују права мањина”, изјавила је Олбрајтова. Према њеним речима, актуелна америчка администрација је „у протеклих неколико месеци покушала од Русије да изнуди престанак на независност Косова”. „Но, Руси нису спремни на то. Одбијањем, Русија успорава и Србију и Косово на путу интеграција у ЕУ и НАТО. У тој игри побеђује само Русија. Косово и Србија губе”, оценила је Олбрајтова. Она је рекла да је влада америчког председника Џорџа Буша допустила да Америка буде део проблема, те да би нова администрација „могла ствари поставити на добру основу и кренути из почетка тако што ће поштовати права људи и слушати ставове и аспирације других држава”.

Бема | 19.09.2007

ДЕСЕТ МИЛИОНА ЕВРА ЗА ОДБРАНУ ХАРАДИНАЈА

— Истовремено са најавом из Приштине да ће Рамуш Харадинај предводити листу Алијансе за будућност Косова на новембарским изборима, пред Хашким трибуналом се на суђењу бившем вођи ОВК појавио први сведок који је Харадинаја назвао — убицом. Комшија фамилије Харадинај у селу Глођани, Рамо Јолај је посведочио да је својим очима, 24. марта 1998, видео када је Рамуш, испред породичне куће, хиџма из аутоматске пушке убио шефа полицијске станице у оближњем Рзнићу Миодрага Отовића, који је само који тренутак пре тога разговарао са његовим оцем Хилмијем. Убиство које је покренуло спиралу сукоба полиције и ОВК у околини Дечана, а Харадинаја произвело у лидера албанске паравојске, Јолај је описао преко видео-везе, са безбедне удаљености.

затвором или глобом.

Зашто, најсакетије је председавајућем судији Алфонсу Орију објаснио несудећи сведок Шефхет Кабаши, пре него што је нетрагом побегао из Хага. Почетком јуна Кабаши је у судници дао свечану изјаву да ће говорити истину, а затим одбио да одговара на питања тужилаца због „неправде која му је нанета током истраге“ и „положаја у којем се нашао“.

На питање судије зашто није тражио заштиту идентитета, као пре две године када је сведочио на суђењу другом вођи ОВК Фатмиру Лимају (кога је трибунал ослободио првостепеном пресудом), Кабаши је одговорио да „заштита постоји само у судници“ и да неки од сведока против Лимаја више нису живи.

Хаг—седиште Међународног трибунала за ратне злочине

Заплашени сведоци

Од четрдесетак сведока оптужбе на суђењу Харадинају и саоптуженима Идризу Баљају и Љаху Брахимају, које је почело у марту ове године, само су ретки имали храбрости да проговоре без икаквих мера заштите, псеудонима или скривања лица. Највише доказа до сада се чуло против другооптуженог Баљаја, званог Тогери (поручник, на албанском), и то из уста жртава или њихових рођака — жене коју је силовао или браће чије је две сестре „одвео у Глођане“, а касније су пронађене мртве.

Баљаја је као вођу „црних орлова“, „специјалне јединице ОВК“, директно под команду Харадинаја сместило неколико сведока који су у лето 1998. били припадници такозване Ослободилачке војске Републике Косово (ФАРК), формације коју је Харадинај доживљавао као ривалску и агресивну сузбијао због њене блискости Ибрахиму Ругови. Српски полицијаци и патолози сведочили су о четрдесетак тела пронађених у септембру 1998. код Радоњићког језера, неколико стотина метара од родне куће и штаба Харадинаја у Глођанима.

Многи потенцијални сведоци, међутим, одбијају да се појаве пред трибуналом, чак и пошто су им уручени обавезујући налози — суб пене — ризикујући да буду оптужени за непоштовање суда и кажњени

Није стога чудно што се главна тужитељка Карла дел Понте најезила на сам нагавештај истицања Харадинајевог имена на косовским изборима. Остало јој је, међутим, само да, преко представнице Олге Кавран, понови оно што годинама тврди, али не може да промени — да на Косову влада атмосфера систематског узнемиравања и застрашивања сведока. Ту атмосферу, по тужилаштву, потпирује јавна кампања „Са Рамушом“ којом се, од почетка процеса, Косовом шири порука да се Харадинај мора подржати и да су сви који сведоче против њега издајници. Узгред, том кампањом је, према проценама у Хагу, прикупљено десетак милиона евра за финансирање Харадинајевих ску-пих британских бранилаца.

Агитација из Ђелије

„Координатор одбране у Приштини“ Мајкл О'Рајли недавно није одолео да, коментаром под насловом „Изненађујућа неспособност тужилашта“ у приштинском листу „Зери“, арогантно стане на муку хашких тужилаца, придикујући да њихова неорганизованост не би била допуштена ни пред судом у најзабитијем селу у Ирској. Одбрана је касније погнуте главе морала да, у поверљивом допису судијама, ту опаску одбаци као непримерену.

Најављена кандидатура Харадинаја „само погоршава узнемирујућу атмосферу и неће допринети да се сведоци осећају безбедно и да буду спремни да дају исказ“, оцењује Кавранова. По њеним речима, „најмање 10 сведока се пожалило на претње које су добили, они и њихове породице“, а судије су 15 особа на сведочење морале да позову обавезујућим налогом.

Малу утеху Дел Понтеовој може представљати чињеница да је многе од њених аргумената веће судије Орија усвојило када је летос одбило захтев Харадинаја да поново буде пуштен на привремену слободу. То, међутим, не може поништити учинак раније одлуке трибунала да оптуженом, док је од јуна 2005. до фебруара ове године на слободи чекао почетак суђења, дозволи јавне политичке наступе, на основу препоруке Унмика да Харадинај дели циљеве међународне заједнице на Косову.

Док је у притвору у Схевенингену, Харадинају неће бити дозвољено да води предизборну кампању, уверавају сада представници трибунала. На подсећање да је у сличној ситуацији, уочи избора, суд пута ограничавао комуникацију са спољним светом другој двојци оптужених политичких лидера који су покушали да агитују из Ђелија, Слободану Милошевићу и Војиславу Шешељу, портпарол трибунала Рефик Хоџић узвраћа да су за суд — сви притвореници исти.

Радоша Милутиновић

Политика— 19.09.2007.

Харадинај у Хагу

ИМАМО РЕШЕЊЕ КОЈЕ ЋЕ СВЕ ЗАДОВОЉИТИ

БЕОГРАД - Српски преговарачки тим потпуно је спреман за директно суочавање са приштинском делегацијом следећег петка у Њујорку. Пред полазак ћемо имати још неке консултације, али најбитније је да смо нашу платформу изградили и чврсто стојимо иза ње. Показаћемо Шиптарима наше виђење будућег статуса Космета, а верујем да је ово добра прилика да коначно покушамо да дођемо до компромиса који ће задовољити обе стране, каже у интервјуу за Глас Горан Богдановић, члан српског преговарачког тима и додаје да је уверен да ће одређеног помака бити.

Постоји ли, ипак, шанса да наш тим одступи од своје досадашње позиције?

- Чврсто стојимо иза суштинске аутономије, а на састанку у Лондону предложили смо пет тема за о којима би требало да разговарамо. То је, пре свега, међународни споразум о будућем статусу Космета, односно, о суштинској аутономији. Затим, подела надлежности између Србије и Космета, економска питања, односи Космета са финансијским институцијама и регионалним организацијама, и на крају, присуство међународне заједнице у Покрајини.

Волфганг Ишингер предложио је за Космет, уместо аутономије и

верујете ли да ћемо до тада бити у ЕУ, па статус неће бити битан?

- Сигурно је министар Самарџић мислио да после 10- 15 година поново седнемо и редифинишемо неке детаље јер за то време неки ће се процеси сигурно завршити. Србија тежи чланству у ЕУ и НАТО. Космет такође. А и ако не буде интеграција, није на одмет да се провери шта је и колико било успешно, па можда да нешто и променимо.

Министар Самарџић предложио је да по потписивању тог споразума, Србија задржи надлежност над војском и спољном политиком, али је нагласио да Београд право да шаље војску на Космет не би користио. Како је то замишљено?

- Ми тражимо демилитаризацију Космета. Зато нема потребе да наша војска буде тамо присутна, него би уместо ње постојале међународне цивилне и војне снаге. Значи, не би било војске, ни српске ни албанске. А полиција Србије чувала би границу према Албанији и Македонији и то мултиетничка полиција.

НЕЈАСНЕ ПОРУКЕ

Срби са Космета жале се да Београд шаље нејасне поруке о учешћу на косметским изборима заказаним за 17. новембар. Влада Србије је чак наговестила могућност одржавања паралелних избора у српским општинама. Шта је са онима који живе јужно од Ибра?

- Влада Србије позвала је тамошње Србе да не учествују на парламентарним изборима, али одлуку о локалним је одложила. Не разумем зашто. Највиши државни врх, како је рекао министар Самарџић, донео је одлуку да косовски Срби изађу на биралишта у оним срединама где су већина. То је у реду, али та изјава није добро одјекнула доле. Верујем да је он ипак мислио на све територије где Срби живе. Када би било супротно, послали би врло лошу поруку Србима јужно од Ибра. Очекујем, ако буде избора да ће бити одржани на целој територији Космета, па и тамо где живи мали број Срба јер и они имају право да изаберу легитимне представнике.

А хоће ли они заиста бити легитимни, када је познато да је по Резолуцији 1244 једино Унмик надлежан за расписивање избора? - На основу Резолуције 1244 можда неће бити легитимни. Зато ћемо да покушамо разговорима са Унмиком да учинимо све да ти избори буду признати од међународне заједнице. Морамо наћи неко решење да амортизујемо садашњу ситуацију и пошаљемо поруку Србима на Космету да држава води рачуна о њима. Два су решења- да се организују српски избори на Косову или оформе привремена већа. У сваком случају, јасна порука мора поћи из Београда. То је велика обавеза владе и очекујем да ће поруку ускоро послати и то пре избора. Тада би се они који су већ предали листе, повукли чекајући српске изборе или именовање ових тела. Не смо чекати да те поруке стигну после избора, јер ћемо тада доћи у прилику да се у општинама где су Срби већина створи дуализам власти и да у локалну самоуправу дођу људи са 100 - 200 гласова. То је велика опасност и зато Београд мора нешто предузети пре 17. новембра.

Уједињене нације - Њу Јорк

независности, неку врсту међународног протектората на неодређено време. Да ли би Београд овакву понуду прихватио?

- Такву идеју не можемо да прихватимо јер је суштинска аутономија максимум који можемо да понудимо. Све више од тога што бисмо дали Шиптарима јесте независност, односно држава Косово. У нашем предлогу искрено смо водили рачуна да задовољимо све заинтересоване стране- и Шиптаре и косовске Србе и Србију и међународну заједницу, односно ЕУ, Русију и САД. Наш предлог нуди унутрашњу независност Космета, односно прилику Шиптарима да сами управљају својим животом. Србија се уопште не би мешала, сем ако то Шиптари једног дана не пожеље. И косовски Срби могу бити задовољни нашим предлогом, јер би све ингеренције Србије у просвети, здравству, социјалној политици остале. Значи, била би спроведена децентрализација, Србији се не би мењале границе, сачувала би свој суверенитет, а и принципи ЕУ би тријумфовали на Космету. И међународна заједница имала би разлога за задовољство јер би, сасвим сигурно, дошло до стабилизације и мира на читавом Балкану, што јој је приоритет.

Шта ако Њујорк буде реприза Бечких преговора, када је приштински тим без расправе одбио сваки предлог Београда?

- Не желимо да се понове разговори које смо имали у Бечу јер правог разговора тамо није ни било. Имали смо неколико састанака о техничким питањима, али смо о статусу врло мало разговарали. Сада је наш приоритет разговор о статусу јер је то је кључ свих проблема.

Зар раније српски тим није инсистирао управо на супротном- техничка питања, па статус?

- Да, било је обрнуто. Али, кад смо год разговарали о техничким питањима, увек је на површину испливавао статус и увек су Шиптари полазили од чињенице да је Космет већ независан. Зато сада треба разговарати на другачији начин. Прво о статусу, а тек онда о техничким питањима.

Министар за Космет Слободан Самарџић предложио је да споразум са Шиптарима орочио на 10-20 година. Зашто баш на толико,

Верујете ли да је у обновљеном процесу компромис заиста могућ?

- По природи сам оптимиста и не бих улазио у разговоре и учествовао у овој причи да не верујем да има простора за компромис. Треба само да постоји добра воља и једних и других, а сигуран сам да воља да постоји с наше стране. Шиптарску страну треба убедити да не може да крши међународно право, не може да позива на насиље и претње као средство за остваривање свог циља. Међународна заједница мора Шиптарима то да стави до знања.

Очекујете ли да ће Приштина остварити своје претње?

- Свесни смо опасности која вреба. Није тајна да Шиптари прете унитаралним признањем и да део међународне заједнице те ставове подржава. Зато ћемо учинити све да активном дипломатијом такав исход предупредимо.

Пошто смо чланица НАТО програма Партнерство за мир, можемо ли да очекујемо да ће наше снаге бити позване да у случају насиља интервенишу на Космету?

- То је ствар процене команданта Кфора и НАТО. Одлука је у њиховим рукама, а ми смо спремни да на њихов позив одемо на Космет и помогнемо.

Глас јавности 23.09.07.

НАМЕТАЊЕ НЕЗАВИСНОСТИ КОСОВА ЈЕ НАСИЛНА ПОДЕЛА СРБИЈЕ

„Лидери обликују будућност. Кенеди школа вам даје право оруђе и прави морални компас за доношење правих одлука, утврђивање исправних правила и ублажавање ваших сумњи у раду на оплемењивању заједнице којој служите својим лидерством. Али Харвард вам не може дати способност. То имате или немате. Наравно, Харвард вас може научити како да искористите вашу способност и ова институција то може учинити боље него многе друге у свету. Али то није оно што је чини јединственом. Оно што Харвард чини јединственим, а то се односи посебно на Кенеди школу, јесте да вам даје оруђе за планирање и предвиђање промена. Даје вам оруђе да доведете промене до краја, да реализуете вашу визију, да учините невероватно, чак револуционарно, могућим”, рекао је на почетку свог излагања Вук Јерemiћ.

Вук Јерemiћ

„Стојећи на овој истој позорници пре тачно пет година”, подсетио је Јерemiћ, „мотор демократског свргавања тиранина Милошевића, наш убијени премијер др Зоран Ђинђић дефинисао је лидерство у савременом српском контексту”. Тога дана Ђинђић је рекао да је лидерство уметност управљања болним променама у транзицији, уметност „управљања болом, што представља садашњост, док награде за претрпљени бол представљају будућност”.

Истог дана премијер Ђинђић упоредио је предвођење подухвата да се промени Србија са хируршком операцијом. „Не можете обавити операцију без бола”, додао је он. „А у транзицији ретко је расположива анестезија. Већина ће осећати бол и осећање га трајно. А то значи да вас већина неће волети. Водити у тешким временима значи да изаберете или успех или популарност. Ђинђић је одабрао успех, одабрао је да спроведе своју визију будућности. Одабрао је да промени своју земљу, моју земљу... Међутим, они који су највише губили његовим настојањима, ратно хушкачи које је свргао, осетили су његов успех... И онда су га њихови извршиоци убили да би покушали да нас све лише будућности.”

Наслеђе које оптерећује

Присећајући се свог доласка на Харвард почетком септембра 2001. министар Јерemiћ каже: „Једнога дана почетком семестра током часа један међународни студент из Француске добио је смс поруку од пријатеља из домовине. Устао је уред семинара и почео наглас да чита. ‘Срушиле су се куле близанакиње’, узвикнуо је... Касније тог дана у Данстерхаусу неко је поменуо оно што је Роберт Кенеди рекао о демократији и то ми се заувек урезало. ‘За демократију је потребно да искористимо шансе за слободу. За њу је потребно да ослобађајући пут разума утиче на догађаје пуне страсти; да се омогући да другачије мишљење буде привлачно за прихватање; да људи ризикују грешке у трагању за истином’.

Председник Србије Борис Тадић”, наставио је Јерemiћ, „је рекао да будућност припада онима који могу да споје страст, разум и храброст у једну демократску целину. То није лако, зато што западни Балкан има веома оптерећујуће наслеђе. Невероватно, и поред оптерећења које носи такво наслеђе кренули смо исправним путем — путем демократије, регионалне сарадње и помирења, путем ка чланству у Европску унију. Много зависи од успеха Србије као кључне земље западног Балкана. Ако ми успемо, готово је сигурно да ће нас регион пратити, на добробит свих.

Међутим, специфичност западног Балкана је да успех једних прати завист других. То значи да сви треба да успемо истовремено. Управо зато сам предложио да Европска унија пружи јаснију мапу пута у чланство за цео регион... Тако ћемо моћи да се уздигнемо заједно и

да заједно успемо. Конкретно, Србија предлаже да Европска унија одмах понуди статус кандидата свим земљама западног Балкана. Да је такав предлог понуђен региону”, сматра Јерemiћ, „у време док је Ђинђић још био жив, мислим да бисмо већ угледали светло на крају тунела који води у Европу... То осећање је постало још акутније због начина на који се решава питање будућег статуса Косова и Метохије.”

Решење без губитника

А како даље, пита се Јерemiћ. „Будимо поштени, не мислим да питање да ли ће Косово добити независност или суштинску аутономију представља десет најважнијих приоритета спољне политике већине земаља у свету. Сматрам, потпуно искрено, да се ни питање опстанка српске демократије као такве не налази у врху већине истих листа. Међутим, оно што се вероватно налази у таквим листама је учвршћивање исхода којим се учвршћују недавни демократски резултати остварени на западном Балкану, исход којим се осигурава чланство у ЕУ за све земље регион, последњег неинтегрисаног дела Европе, јер би то било стратешко достигнуће.”

„Дакле, поставља се питање како да то остваримо? Која је оптимална путања? То ћемо учинити стављањем добробити и стабилности целог региона у центар нашег размишљања о томе како да решимо Косово на прави начин. Нико не треба да узима страну ни Београду ни Приштини. Напротив, сви радимо заједно да бисмо превазишли разлике између страна како би све земље западног Балкана завршиле на истој страни. На страни Европе и њених демократских вредности. Дакле, без обзира на то какво буде решење за будући статус Косова, морамо осигурати да нико тиме не губи.”

„Проблем је”, нагласио је Вук Јерemiћ, „што су неки у међународној заједници рекли и Београду и Приштини да ће Србији и региону наметнути независност покрајине ако не постигнемо споразум до 10. децембра. Дакле, кажите ми, са утврђеним роком и предодређеном позицијом којом се испуњавају њихови максималистички захтеви, какав подстицај имају косовски Албанци да преговарају са добром вољом? Зашто да само не седе кршћених руку, да се праве као да играју конструктивну улогу и целој ствари, да чекају да падне заставица на сату и да сачекају да им се појави најбољи божићни поклон свих времена на њиховим вратима. Ма колико изгледало парадоксално, не постављање никаквих чврстих рокова ће концентрисати умове и у Београду и у Приштини да дођу до компромисног, узајамно прихватљивог решења. Решења којим се обезбеђује просперитетна и демократска будућност региона унутар Европске уније. Решења које поштује и територијални интегритет Србије и омогућава косовским Албанцима да задовоље свој легитимни захтев за суштинском аутономијом. Кажем све то јер наметање независности Косова на западном Балкану није ништа друго до насилна подела Србије, јер ће се створити преседан — преседан који каже да међународне границе демократија нису непроменљиве.”

„Зато ми верујте када вам кажем да немамо илузије да је задатак који је пред нама тежак: да спојимо компромис и принцип, да учврстимо демократију, безбедност и стабилност у региону. Да створимо јединствен западни Балкан мирним путем, западни Балкан који убрзано иде ка европским интеграцијама”, завршио је Вук Јерemiћ.

Политика, 23.09.07.

Филип Давид

Да ли се Ви осећате као човек мањине?

Да, осећам се тако, али то је добра позиција за писца. И за интелектуалца уопште. Показало се у овој нашој епохи да је највише злочина учињено у име већине, тамо где влада монолитност, где се властодршци позивају на већину, где диктатори побеђују на изборима са

подршком од деведесет и више процената гласача. Свет и све оно што у њему ваља, покреће и брани мањина а не већина. Припадати мањини је привилегија која каткад доноси и невоље, често добровољно или присилно изгнанство, унутрашњи или спољни егзил, али и слободу да се никоме не мора клањати и служити. На крају крајева, припадати мањини то је лични избор и опредељење.

СТАТУС У УНИЈИ ЈЕДИНО РЕШЕЊЕ

БЕОГРАД - Сви модели према којима би проблем Космета евентуално могао да буде решен, само су пробни балони које лансира међународна заједница како би открила слабости Србије и најлакше пронашла форму у коју ће запаковати шиптарску независност. У такав тест потпада, како тврде аналитичари, и најновија идеја да се јужна српска покрајина претвори у Хонгконг - пример кризе која се на Космет не пресликава ништа више од помињаних шаблона Јужног Тирола, Олеанских острва, Кипра или конфедерације.

Поред тога што су сви примери већ одбачени од најзначајнијих земаља света, стручњаци тврде да овог часа Космет нема никаквих додирних тачака са помињаним предлозима, првенствено јер Србија инсистира на аутономији, а Албанци су искључиво за независност. И стање на терену је другачије: српске власти немају контролу над Покрајином, а Албанци су у пат позицији јер још нема извршне воље САД да или иду на самостално проглашење независности или на договор у оквиру УН. Једина тачка пресека, по оцени стручњака, јесте да се обе стране надају уласку у ЕУ те се, можда, „само то може сматрати теоретским оквиром будућег статуса“.

- Ово је могуће само ако се САД не буду много мешале и препусте ствар ЕУ, што је мало вероватно. Међутим, Европа лансира причу о конфедерацији, можда мислећи да на тај начин умири страсти. Али, Србија не може да прихвати тај модел који је однос две државе. Добило би само Косово, које би са Београдом могло да има само тану везу. Ништа бољи пример није ни управо пласирани шаблон Хонгконга, који би се, као и сви остали, завршио независношћу. Како је

Хонгконг на крају враћен матичној Кини, код нас би се Космет одвојио од Србије - истакао је наш саговорник.

Подсећајући се принципа Кипра, стручњаци истичу да се ради о подељеној територији која је споразумом „полуспојена, уклоњена је граница, нема снајпера“, али турски део контролише Турска и њени политичари. Кипар ће ући у ЕУ, што је први пут да Брисел хоће да узме једну земљу са таквим проблемом. Али та одлука, према оцени упућених, заснована је на чињеници да је Грчка већ у Унији, има средства да тамо потегне лобирање те, практично у ЕУ улази само грчки део. Турски део ће пратити судбину те земље, а зна се да многи европски политичари не желе муслиманску државу у својој породици. Модел Јужног Тирола и Баскије идеалан је у идеалној ситуацији - да је Србија са Косметом већ чланица ЕУ. Тирол као део Италије са претежно аустријском или немачком мањином, у културном погледу јесте немачки, али политички гледано, он је италијански јер је тамо њена полиција, налази се унутар граница Италије, итд. Међутим, та земља, заједно са Немачком и Аустријом део је ЕУ, па та културна аутономија не смета Риму.

Да би се тај модел односио на нас, Србија и Космет прво морају да обоје постану чланице ЕУ - Шиптари би добили свој културни простор укључујући Прешево, Медвеђа, Бујановац, а Срби свој - према БиХ и Хрватској.

Иначе, са наше стране помињан је модел Олеанских острва, али без одјека у овим преговорима. У међувремену, статусну причу редовно прати флоскула да је будућност региона у евроатлантским интеграцијама.

Глас јавности 23.09.07.

ОПАСНА ИГРА МОСКВЕ И ВАШИНГТОНА ОКО КОСОВА

Пошто је Москва недвосмислено ставила до знања да попуштања око Косова нема, а сличне су протеклих месеци биле поруке и из Вашингтона, да ли најопасније решење - једнострано проглашење независности покрајине - постаје све изгледније?

У вези са тим питањем, Др Џонатан Ајл из Краљевског института здружених оружаних снага у Лондону за ББЦ каже да постоје и друге опције:

Џонатан Ајл

"Једна је да се разговори наставе и после 10. децембра, што је француски председник Шаркози већ предложио. Опција да се задржи статус кво није претерано атрактивна, али је свакако на столу. На жалост, питање Косова далеко је премашило значај утврђивања статуса те покрајине и постало предмет озбиљног сукобљавања САД и Русије. Бојим се да би амерички Стејт департмент могао да одлучи да призна једнострано проглашење независности Косова", сматра Ајл.

Тиме би, додаје Ајл, Американци довели Европску унију у веома

небезбедно питање у Европи".

На питање како би се, у том случају, ствари развијале, др Ајл за ББЦ износи следећу прогнозу:

"Мислим да ће се постићи аранжман сличан статусу Тајвана. Европска унија, наиме, неће признати Косово као независну државу, али ће де факто са њом сарађивати, на пример у домену признавања пасоша, и отварања интересних секција уместо дипломатских представништва у Приштини. Унија би чак могла да приволи власти у Приштини да прихвате присуство европских војних снага на терену, које би се старале о миру и безбедности. Тај чудни аранжман омогућио би ЕУ да избегне како руски вето, тако и велику свађу са Вашингтоном".

На опаску ББЦ-ја да би се све то одвијало мимо Савета безбедности и УН, чиме би био нанет тежак ударац постојећем међународном праву, Џонатан Ајл подсећа на разлике које по том питању гаје Москва и Вашингтон:

"Чудно је што у овом надметању Русије и Америке мало ко размишља о међународноправним последицама, који би могле да буду врло озбиљне. Један од разлога што се Русија уопште дохватила косовског питања јесте тај што је председник Путин схватио да у тој игри може само да добије. Запад је тај који ће прекршити међународно право ако призна независност Косова. У том случају, Москва би могла да оствари и корист - примењујући исти рецепт на области у Грузији и Молдавији на које полаже право. Ова игра је дакле врло, врло опасна и чуди ме да су поједине западне владе спремне да се у њу упусте. Што се Американца тиче, они никада нису ни признали супремацију УН и Савета безбедности у међународном праву. Американци су, уосталом, мимо Савета безбедности бомбардовали тадашњу Југославију - управо због Косова", истиче за ББЦ др Џонатан Ајл из Краљевског института здружених оружаних снага у Лондону.

С друге стране, руководилац Центра за изучавање савремене балканске кризе при Руској академији наука и инострани члан САНУ, Јелена Јурејевна Гускова, сматра да је најважнија ствар коју је Србија пропустила у досадашњим преговорима око Косова што од самог почетка није тражила да се разговара о његовом статусу.

Питања о којима је ваша делегација преговарала (колико општина ће припасти Србима, каква ће у њима бити управа, итд.) схваћена су као да у старту Београд пристаје на независност", каже Јелена Гускова,

тежак положај:

"Европљани по питању Косова немају јединствен став и ја дубоко сумњам да ће се усагласити око признавања евентуалне независности коју би једнострану прогласили косовски Албанци. Не заборавите да се значајан број земаља чланица томе противи, првенствено зато што би то био опасан преседан. Занимљиво је да по овом питању подела не иде по линији источна - западна Европа. Према независности Косова сумњичави су Шпанија, па чак и Велика Британија, затим Румунија и Словачка. Не видим како би ЕУ могла да се усагласи око признавања једнострано проглашене независности, баш као што сумњам да ће Американци од тога одустати. Косово је за Вашингтон прилика да Русији стави до знања да не може да има пра-

која је дошла у Београд као гост на трибини "Путин - пријатељ Србије", поводом иницијативе Покрета снага Србије - Богољуб Карић да се руски председник прогласи почасним грађанином Београда.

- Кад сте се коначно договорили које општине ће коме припасти, ви сада кажете: Ми не дамо Косово - наставља др Гускова. - Ипак, све је стало на ноге, и ваш нови тим изјављује да ће разговарати само о статусу. Међутим, Албанци ће покушати да преговарају без икаквих конкретних резултата, јер ће у том случају моћи да кажу 10. децембра да у разговорима ништа није постигнуто. После тога очекују независност.

На питање какве су њене прогнозе косовског финала, Гускова каже да све зависи од припремљености новог београдског преговарачког тима:

Проф. Др Јелена Гускова

- Американци увек имају неколико варијанти решења у преговорима, па ако не прође прва, спремна је друга или трећа. Нисам сигурна да и званична српска делегација има више варијанти, али знам да неки Срби разрађују разне могућности - од поделе, до економске интервенције на Косову (улазак српских приватних инвестиција). Међутим, проблем је што сте ви сада променили не само тим и руководство тима

ма, већ и планове.

Руска историчарка констатује да Србија последњих 15 година није имала сопствену спољну политику јер јој Запад то није дозволио. Она каже да на територији бивше Југославије постоји неколико врста протектората, а осим БиХ, Косова и Македоније, под једним од њих је и наша земља. Протекторат подразумева да се државе одричу дела свог суверенитета.

- Србија је под протекторатом јер вам Запад не да да спроводите самостално ни спољну, ни унутрашњу политику. Стално сте под неком врстом контроле, од економије, до науке. Али ви нисте имали избора, јер сте од 1991. остали потпуно сами, без подршке, чак ни Русије, и морали сте да се прилагодите као што су то урадиле друге бивше југословенске републике. У решавање косовске кризе ушли сте под врло тешким условима. Осим што нисте имали никога иза леђа, и у земљи сте имали политичку нестабилност - честе смене владе, парламента, председника.

Када говори о спољном притиску, др Гускова пре свега мисли на Запад, јер је, како каже, утицај Русије био само празна парола:

- Када су оптуживали Русију да води просрпску политику, говорила сам да то није просрпска, већ антисрпска и прохрватска политика. Онда сте дошли до момента да се одлучи о Косову, и Запад се већ определио за независност. Ваша власт се колебала; знала је да народу не може да каже да ће дати део своје територије, али била је склона да прави велики компромис. И одједном се појавила Русија, која је неочекивано рекла не" целом систему такозваног новог међународног права.

Косово је, подсећа др Гускова, требало да добије независност прво у

децембру 2006, а онда најкасније у јуну ове године. Очекивало се да одлука једногласно прође у Савету безбедности. Међутим, руско „не“ отворило је нов простор за српску дипломатију:

- Тренутно је лопта на вашој страни. Москва вам је дала шансу да одлучите шта желите и да направите стратегију поводом Косова, али и своју стратегију спољне политике уопште. Ви, практично, имате шансу од 2005, али је до сада нисте искористили. Ваша власт од почетка није могла да се сложи око планова за Косово. Чврст став Русије дао јој је неку сигурност, па сад постоји консензус да нећете дати Косово. Међутим, ако нећете, шта онда хоћете? То је требало да знате још пре почетка преговора.

Др Јелена Гускова верује да крај косовске драме не мора да буде нужно у децембру, јер би Русија могла да најави опет „не“ у Савету безбедности. А ЕУ, истиче, не може да уђе на Косово са трупама и новцем без одлуке СБ.

Осим овога, постоји варијанта „замрзнутог конфликта“, у којој би се и даље тражио начин да се реше проблеми.

- Нико не може да прогнозира шта ће се десити. Ваш преговарачки тим не треба ни да спава, ни да једе, ни да се одмара, већ од јутро до увече да ради на проналажењу новог решења које би одговарало и Србији. Пошто имате подршку, сада можете да искористите све дипломатске могућности. Треба да нађете начин да утичете на Албанце, јер ни то није опција коју у старту треба искључити. Не заборавите да су хтели да прогласе независност 1. јуна, па су пристали да пролонгирају за новембар, па за децембар. Ако мене неко пита, мислим да би подела Косова можда била најбоља варијанта. Не само због српских општина на КиМ, већ и због југа Србије. Ако Косово остане независна целина, југ Србије ће тражити да му се припоји. Ако северни део остане српски, биће то брана. Осим тога, будимо прагматични па се запитајмо да ли Србија може да контролише КиМ? Тамо су две америчке базе којима нисте потребни (и према чијем постављању се никада нисте одредили).

Решење би, истиче Гускова, могло да буде кипарски модел - да ЕУ трупе када уђу, а оне су за то већ спремне, стану између Срба и Албанаца. Оно што може да помогне Србији, сматра, јесте улазак руског капитала. Такође, подржава иницијативу да Путин постане почасни грађанин Београда, али каже:

- Прво би требало да вратите у Београду имена руских генерала који су изгубили животе у борбама око овог града. Склањање њихових имена је срамота.

Руска историчарка истиче да је до 2005. критиковала руску спољну политику на Балкану:

- Било је пуно грешака због којих ће Русија сносити историјску одговорност. Сада немам никакве примедбе, јер вам Русија не намеће свој план, већ вам каже: „Хајде да видимо шта ви желите, а ми ћемо вас подржати ако је тај план у оквирима међународног права.“

Међутим, она има донекле оправдање за своју земљу, која је водила политику попуштања према Западу. Каже да су све одлуке Савета безбедности једногласно прихватане, јер је место званичне Москве у СБ било несигурно после распада СССР.

Сада је положај Русије учвршћен и она је опет преузела иницијативу.

Признање би изазвало ланчану реакцију

МОСКВА - Министар спољних послова Русије Сергеј Лавров упозорио је јуче у Москви да би једнострано проглашење независности Космета имало опасне последице за Европу, али и друге делове света, јавиле су руске агенције, а преноси Бета.

- Не видим како једнострано проглашење независности Космета може стабилизирати ситуацију у Европи. То ће пре произвести ланчану реакцију на континенту и у свету. Русија жели да избегне такав сценарио знајући да то желе избећи и друге земље - рекао је Лавров после разговора са шефом француске дипломатије Бернаром Кушнером.

Руски министар упозорио је и да „Русија жели да избегне такав сценарио“ и додао да је Москва против успостављања вештачких рокова за завршетак преговора о статусу Космета.

Шеф француске дипломатије је рекао, на истој конференцији за новинаре, да се не сме се дозволити да се с преговорима о будућем статусу Косова и Метохије одуговлачи у недоглед.

АКТУЕЛНИ МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ АСПЕКТИ КОСОВСКЕ КРИЗЕ

Све су учесталије изјаве званичника појединих западних земаља којима са наглашава да се питање албанске националне мањине у Србији мора решити стварањем независне државе на територији где је та мањина у већини — Косову и Метохији. Како у вези с тим предлогом нема сагласности због легитимног става Републике Србије да не дозволи одвајање дела своје територије, актуелно је постало питање једностраног решења, тј. једностраног проглашења независности, које би отворило пут једностраном признању. Ове промене су довеле до премештања проблематике када се питање Косова и Метохије посматра из угла међународног јавног права. Пре најава о евентуалном једностраном решавању косовске кризе, било је логично испитати могући правни основ који би подупирао албанске тежње за стварањем још једне независне албанске државе. Данас, међутим, када се све више потенцира сценарио једностраног проглашења независности, пред нама се отвара питање легалности стварања независне албанске државе на Косову и Метохији. Да ли је уопште могуће дати одговор на ово питање?

За традиционалну правну доктрину стварање држава одвија се ван правне сфере и искључиво је чињенично питање. Како истиче професор Жан Комбако „држава правно постоји од тренутка када земља чињенично постоји”, односно од момента када одређени ентитет испуњава услове државности који се састоје од поседовања територије, становништва и владе. Супротно овом ставу, примери Турске Републике Северног Кипра, Јужне Родезије, или пак Јужноафричких бантустана показују нам да, без обзира на постојећи ефективитет, држава не може настати ако се њеним рађањем крше фундаменталне норме међународног права. Турска Република Северног Кипра никада није призната као држава јер је настала као последица нелегалне употребе силе. Јужна Родезија, или пак бантустан у Јужној Африци, нису постали државе јер се њиховим настајањем, које се одиграло против воље већине становништва, прекршило право народа на самоопредељење. Чак и када се занемаре повреде права, ефективитет није нужно довољан за стварање нове државе, као што показују примери Републике Српске Крајине или Републике Српске. Другим речима, настајање држава не само да није увек у складу с постојећим ефективитетом, већ се несумњиво може и мора правно вредновати. Како међународно право игра значајну улогу у процесу стварања држава, испитаћемо правну ваљаност стварања независне државе на Косову и Метохији и увидети да би то несумњиво представљало кршење фундаменталних норми међународног права, са значајним правно-политичким последицама.

Евентуална независност Косова и Метохије представљала би кршење међународног права

Формалноправно, једнострана независност представљала би флагрантно кршење Резолуције 1244 (1999) Савета безбедности УН, која је правно обавезујућа и налаже да се решење за Косово и Метохију нађе у оквиру матичне државе, тј. уз пуно уважавање суверенитета и територијалног интегритета Републике Србије. Док је Резолуција 1244 на снази, евентуално стварање независне државе на Косову и Метохију, ван сваке сумње, представља нелегалан чин. Независно од поменуте резолуције, суштински постоје три снажна, узајамно повезана, правна аргумента који указују на противправан карактер евентуалног стварања независне државе на Косову и Метохији. Реч је о принципу територијалног интегритета (а), права народа на самоопредељење (б) и забрани употребе силе (в).

а) Принцип територијалног интегритета

Није сасвим извесно да принцип територијалног интегритета може заштитити државе у случају претње сецесијом. Одређен број аутора инсистира искључиво на међудржа в ном карактеру принципа територијалног интегритета. Француски професор Алан Пеле, у извештају о територијалном интегритету Квебека у случају независности, наглашава са групом аутора да је принцип територијалног интегритета *стриктно међудржавно правило* и да исти не спречава неколонизоване народе да добију независност. Покриће за овакав

став може се наћи у Повељи УН која не афирмише принцип територијалног интегритета држава на аутономан начин. Овај принцип се у Повељи помиње искључиво у директној вези са забраном употребе силе међу државама. Следствено томе, могао би се извући логичан закључак по којем држава, жртва сецесионистичког покрета који није помаган на директан или индиректан начин споља, тј. од друге државе, не може да се позове на принцип територијалног интегритета из чл. 2§4 Повеље УН. Принцип територијалног интегритета важио би само у спољашњем аспект, тј. у односу на друге државе, и не би представљао заштиту од унутрашњих проблема.

Ствар је међутим нешто компликованија. Марчело Коен, након детаљне анализе концепта територијалног интегритета, закључује да се исти мора сматрати аутономним принципом, независним од принципа забране употребе силе. Такав став подупире и чињеница да се у одређеним међународноправним инструментима принцип територијалног интегритета наводи независно од принципа забране употребе силе. У Резолуцији Генералне скупштине УН 1514 (1960) истиче се да је сваки покушај који има за циљ да наруши делимично или потпуно, национално јединство и територијални интегритет неке земље *неспојив са циљевима и принципима Повеље УН*. (8) Да принцип територијалног интегритета несумњиво штити државу од сецесионистичких покрета — и када ови нису помагани споља — показује и међународна пракса. Како ОЕБС, тако и УН, у свим скорим сецесионистичким кризама ставили су нагласак на поштовање принципа територијалног интегритета, онемогућивши тиме сецесију делова међународно признатих држава. Принцип важи за:

— **Молдавију и Приднестровље**: ОЕБС је 1993. године отворио мисију у Републици Молдавији са циљем да „учврсти независност и суверенитет Републике Молдавије у њеним постојећим границама и оснажи територијални интегритет државе, заједно са споразумом у вези са специјалним статусом Приднестровљске регије”. ОЕБС никада није одступио од овог почетног оквира.

— **Азербејџан и Нагорно-Карабах**: због сукоба између Азербејџана и Јерменије у вези са Нагорно-Карабахом, регијом настаненом Јерменима која се налази у границама Азербејџана, Савет безбедности УН донео је више резолуција, међу којима и Резолуцију 884 (1993), у којима је увек истицао „суверенитет и територијални интегритет Републике Азербејџана и свих осталих држава у региону”. И у овој кризи решење се тражи у оквирима који неће кршити поменуте принципе.

— **Грузију и Абхазију, односно Јужну Осетију**: у Резолуцији 1494 (2003) СБ УН истиче се „приврженост свих држава чланица суверенитету и територијалном интегритету Грузије унутар њених међународно признатих граница, и потреба да се статус Абхазије унутар грузијске државе дефинише уз стриктно поштовање ових принципа”. Када је у питању Јужна Осетија, Европска унија је у више наврата потврдила залагање да се за конфликте у Грузији нађе решење „засновано на поштовању суверенитета и територијалног интегритета Грузије унутар њених међународно признатих граница”.

— **БиХ и Републику Српску**: у свим резолуцијама СБ УН које се односе на Босну и Херцеговину наглашава се императив поштовања принципа територијалног интегритета. Или је реч о поштовању „територијалног интегритета Босне и Херцеговине” Резолуција 752 (1992); или се пак наглашава „приврженост политичком решењу сукоба у бившој Југославији које ће сачувати суверенитет и територијални интегритет свих држава унутар њихових међународно признатих граница” — Резолуција 1305 (2000) / Резолуција 1423 (2002).

— **Руску Федерацију и Чеченију**: Иако се Савет безбедности УН, сасвим логично, никада није бавио овом кризом, „међународна заједница” никада није довела у питање територијални интегритет Руске Федерације. Професор Крофорд наводи изјаве високих званичника Француске (министра спољних послова), Велике Британије (влада) и САД (Steјт департмента) из 1995. године у којима се инсистира на следећем:

„Чеченија је део Руске Федерације. Принцип суверенитета и територијалног интегритета је једно од основних правила међународног живота” – (Француска);

„Позивамо Русију да ради на политичком решењу које ће омогућити чеченском народу израз сопственог идентитета у оквиру Руске Федерације” – (Велика Британија);

„Подржавамо суверенитет и територијални интегритет Руске Федерације” – (САД).

Не постоји апсолутно ниједан разлог, нити правна могућност да се исти принцип данас заобиђе, односно прекрши. Н е постоји ниједно оправдање да правила која важе за цео свет не важе у случају Косова и Метохије. Уосталом, занимљиво је истаћи да је и о овом питању став „међународне заједнице” био сагласан са општеприхваћеном праксом и међународним правом. У свим резолуцијама СБ УН о проблему на Косову и Метохији – како пре Резолуције 1160 (1998); 1199 (1998); 1203 (1998); током Резолуција 1239 (1999), или након НАТО агресије, Резолуција 1244 (1999) – Савет безбедности јасно истиче „приврженост свих држава-чланица суверенитету и територијалном интегритету Савезне Републике Југославије”. Поред тога, СБ је у резолуцијама које су претходиле НАТО агресији тражио од албанског руководства „да осуди све акте тероризма”, захтевао „да се такве акције сместа обуставе” и нагласио да „сви припадници албанске заједнице на Косову треба своје циљеве да постижу искључиво мирним средствима”. Коначно, СБ УН је увек истицао као циљ „унапређење статуса за Косово, који би укључивао суштински већи степен аутономије и значајне самоуправе”, у оквиру Србије. Из свега наведеног несумњиво проистиче да би се давањем независности Косову и Метохији нарушио територијални интегритет Републике Србије и тиме прекршила ова значајна норма међународног права. Поставља се ипак питање да ли је принцип територијалног интегритета апсолутног или релативног карактера? Не постоји ли изузетак када поменути принцип мора да уступне пред императивима правде? Могла би се замислити следећа ситуација: држава А грубо и масовно крши фундаментална људска права одређене мањинске групе која је хомогено распоређена на делу територије. Мањинска група реагује на претње сопственом отпору тиме што захтева одвајање од поменуте државе, тј. сецесију. Да ли се у том случају држава А може бранити против сецесије аргументом територијалног интегритета? На ово легитимно питање одговор се може дати искључиво анализом права народа на самоопредељење.

б) О злоупотреби права народа на самоопредељење

Право народа на самоопредељење има два аспекта. Први је унутрашњи и подразумева поштовање свих права једне мањинске групе у оквиру одређене државе. Минималан и довољан услов поштовања унутрашњег права народа на самоопредељење је да мањинска група ни на који начин не буде дискриминисана у оквиру државе, да учествује у политичком животу и буде представљена у структури власти. Мањинска група, сходно уставној организацији и основним принципима јавног права дате државе, може уживати и колективна права која се реализују кроз одређени облик аутономије. С друге стране, спољашњи аспект права народа на самоопредељење подразумева одвајање дела територије од матичне државе ради стварања нове државе или припајања тог дела територије некој другој, већ постојећој држави. Ван контекста деколонизације, међународно јавно право не признаје спољашње право народа на самоопредељење, тј. право сецесије. Професор Теодор Христакис у студији посвећеној овом питању показао је да ниједан међународноправни инструмент – од Повеље УН, преко међународних пактова о грађанским и политичким, односно економским, социјалним и културним правима, Резолуције Генералне скупштине УН 2625 о пријатељским односима и сарадњи држава из 1970. године, до Завршног акта из Хелсинкија, као ни међународна пракса – не познају, нити признају спољашње право народа на самоопредељење. Исто је током југословенске кризе потврдила и Бадинтерова комисија, нагласивши у мишљењу бр. 2 (11. јануар 1992. године), приликом одговора на питање да ли Срби из Босне и Херцеговине имају право на (спољашње) самоопредељење, да *ма колико неизвесне биле последице права на самоопредељење, добро је утврђено да какве год биле*

околности, право на самоопредељење не може довести до промене граница које постоје у тренутку независности, осим у случају договора заинтересованих страна. Другим речима, признаје се унутрашње, а одбацује спољашње право народа на самоопредељење.

Ово правило познаје само један изузетак: теорију сецесије-лека. У случају озбиљног и масовног кршења унутрашњег права народа на самоопредељење, погођена група добија могућност да искористи спољашњи аспект тог права. Антонело Танкреди подсећа да се извор ове конструкције налази у саветодавном мишљењу друге комисије подносилаца у случају Аландских острва (1921) у којем се, након одбацавања постојања општег права на сецесију, тврди да се *одвајање мањине од државе чији је била део мора сматрати као изузетно решење и последњ е средство када држава нема воље или моћи да донесе и примени праведне и делотворне гаранције у домену заштите мањина*. Овај механизам је добио формалноправну формулацију и у скорије време. У Резолуцији 2526 Генералне скупштине Уједињених нација из 1970. године поштовање принципа територијалног интегритета условљава се постојањем репрезентативне владе која *представља целокупан народ територије, без обзира на разлике у погледу расе, вере или боје*. Услов из 7. параграфа Резолуције 2526 преузет је и у Бечкој декларацији о људским правима из 1993. године, као и у декларацији шефова држава поводом педесетогодишњице ОУН 1995. године. Као практичан пример овог механизма, наводи се сецесија Бангладеша (Источног Пакистана) од Пакистана 1971. године. Стварање државе Бангладеш није било противправно јер су права Бенгалаца (њихово унутрашње право на самоопредељење) била оспоравана и на њихов релативно миран протест одговорено је репресијом која је однела велики број жртава. За већину аутора данас теорија сецесије-лека постала је позитивна норма обичајног међународног права. Иако је пракса још незнатна, односно своди се на случај сецесије Бангладеша, постоји снажан *опинио јурис* у прилог наведеном правилу које Дугар и Раич дефинишу на следећи начин:

(а) Мора постојати народ који, иако бројчано мањински у односу на остатак становништва матичне државе, чини већину на делу територије те државе.

(б) Држава од које народ у питању жели да се одвоји [да изврши сецесију] мора нанети озбиљне неправде том народу које се састоје од

– озбиљних повреда или порицања унутрашњег права народа на самоопредељење тог народа (кроз нпр. облике дискриминације)

– озбиљних и широко распрострањених повреда фундаменталних људских права припадника тог народа;

(ц) Не може више бити реалних и делотворних могућности за мирно решење конфликта.

Аутори закључују да је *чин једностране сецесије који не задовољава ове услове злоупотреба права, и да је противправан јер представља повреду права народа на самоопредељење*. Настављају даље мишљењем да је *обавеза поштовања права на самоопредељење, укључујући и забрану злоупотребе овог права, део права државности и да се може сматрати за конститутивни услов државности*. За крај, треба напоменути да одсуство бројних примера примене ове теорије не треба да чуди јер се сецесија-лек може користити само у изузетним случајевима. Како подвлачи Христакис, за примену ове теорије нису довољне обичне повреде принципа репрезентативности или забране дискриминације, већ *флагрантне, озбиљне и масовне повреде људских права*.

Принцип територијалног интегритета, видели смо, штити Србију од сваког покушаја сецесије. Једини изузетак пред којим наведени принцип мора да уступне – непоштовање унутрашњег права на самоопредељење, односно теорија сецесија-лека – не може се применити у случају Косова и Метохије. Давање суштинске аутономије албанској националној мањини у целини испуњава и поштује право албанског народа на самоопредељење. Историјски посматрано, то право никада није ни доведено у питање. До 1990. године Албанци са Косова и Метохије уживали су значајна колективна права. Међутим, и након суспензије покрајинске аутономије 1990. године, до које је дошло услед нелегалног

проглашавања Републике Косова у покрајинској скупштини, Албанцима са Косова и Метохије никада нису била ускраћена фундаментална људска права, нити су били изложени систематској дискриминацији. Деведесетих година није постојао закон који је Албанцима ускраћивао политичка права попут фундаменталног права – права учешћа у политичком животу кроз могућност гласања и кандидовања на изборима. Који су тачни узроци стања у којем Албанци са Косова и Метохије нису били укључени у политички живот Републике Србије, није тема овог рада од тренутка када се зна да за њихово учешће нису постојале формалноправне препреке. Оно што је данас сигурно јесте да суштинска аутономија која се нуди албанској националној мањини значајно превазилази све међународноправне стандарде заштите мањина. Према српској преговарачкој платформи, јужна српска покрајина имала би искључиве надлежности и апсолутну самоуправу у свим пољима друштвеног живота, осим у одређеним доменима у којима би надлежност остала у рукама централне власти: „Покрајина би самостално обављала све надлежности, изузев једног броја који припада Србији. Надлежности у области спољне политике, контроле граница, заштите људских права у последњој инстанци, монетарне политике, царинске политике, заштите српског верског и културног наслеђа, као и у области посебних царинско-инспекцијских послова, обављала би Србија.” И у наведеним искључивим надлежностима власти у Београду Албанци би узели одређеног учешћа. Позивање на право народа на самоопредељење ради оправдавања сецесије у том контексту није ништа друго до злоупотреба тог права. Закључак који се неспорно намеће је следећи: евентуално стварање независне државе на Косову и Метохији било би противправно јер, осим што би директно било супротно Резолуцији СБ УН 1244, такође би представљало кршење међународноправних норми о заштити територијалног интегритета и забране злоупотребе права народа на самоопредељење. Постоји, међутим, још један изразито снажан аргумент у прилог нелегалности сецесије Косова и Метохије. Реч је о нелегалној употреби силе.

в) Нелегална употреба силе

Често се заборавља, у сваком случају ретко спомиње, да је актуелна ситуација на Косову и Метохији резултат нелегалне употребе силе, тј. агресије. Међународно право прецизно регулише употребу силе. Сходно члану 51 Повеље УН, „ништа у овој повељи не умањује урођено право на индивидуалну или колективну самоодбрану у случају оружаног напада...” У случају констатоване претње међународном миру и безбедности од Савета безбедности, исти може у складу са чланом 42 Повеље УН (7. поглавље) „предузети такву акцију ваздухопловним, поморским или сувоземним снагама која је потребна ради одржања или васпостављања међународног мира и безбедности”. Изван ова два случаја, употреба силе је строго забрањена и представља злочин агресије, чија је дефиниција дата Резолуцијом 3314 (1974) Генералне скупштине УН. Како 1999. године није могло бити речи о самоодбрани, нити је Савет безбедности УН усвојио одговарајућу резолуцију, нема никакве сумње да је интервенција НАТО против Савезне Републике Југославије (СРЈ) представљала грубо кршење међународноправних норми, попут принципа немешања у унутрашње послове, начела неинтервенције и, најзначајнијег, забране употребе силе. Треба још нагласити да се неспорна нелегалност оружане интервенције северноатлантског савеза никако не може а *постериори* исправити. Ни потписивање Кумановског споразума, нити доношење Резолуције 1244 у СБ УН, не могу, нити дају правну подлогу за НАТО интервенцију. Оба документа се баве будућим питањима и не исправљају почетну и флагрантну нелегалност НАТО интервенције, тј. агресије.

Овде би се могла повући паралела са случајем Кипра. Турска армија је освојила део Кипра 20. јула 1974. године, што је довело до фактичке поделе острва. Девет година касније, 15. новембра 1983. године, турска заједница је прогласила независност државе под именом Турска Република Северног Кипра. Савет безбедности УН је ову декларацију независности прогласио правно ништавом јер се свака сецесија која је резултат нелегалне употребе силе (агресије) сматра противправном. НАТО је 1999. године извршио агресију против Савезне Републике Југославије. Постојеће стање на КиМ и евентуално једнострано проглашење независности било би директна последица овог противправног чина. Као и у случају Турске Републике Се-

верног Кипра, декларација о независном Косову морала би бити сматрана ништавом од „међународне заједнице”. Већ смо истакли да се илегални карактер НАТО интервенције не брише Резолуцијом 1244, нити Кумановским споразумом. Тим пре што би сама Резолуција 1244 била прекршена евентуалном независношћу јужне српске покрајине.

Једини закључак који се намеће из претходних разматрања јесте следећи: покушај стварања независне државе на Косову и Метохији је противправан. Такав покушај представља троструку озбиљну међународноправну повреду принципа територијалног интегритета, права на самоопредељење и забране употребе силе. Из тих разлога, и сходно фундаменталном правном принципу – *ex iniuria ius non oritur*, Косово и Метохија не може са аспекта међународног права постати независна држава.

II Последице кршења међународноправних норми

Противправан карактер евентуалне независности Косова и Метохије морао би имати за последицу обавезу непризнавања противправног дела (а). Како међутим на међународној сцени, у недостатку судског тела са општом и обавезном надлежношћу и механизма за спровођење одлука, не постоје гаранције да ће право бити поштовано, морају се узети у обзир и могуће противмере Републике Србије у случају признања независности Косова и Метохије од стране других држава. Противправни карактер стварања независне државе у овом случају шири дијапазон могућих легалних одговора Србије и поред мера реторзије (б) отвара могућност за мере репресалија (в).

а) Обавеза непризнавања противправног стварања држава

Још је у првој половини прошлог века постојала пракса колективног непризнавања ситуација које су последица употребе силе. Један од најзначајнијих примера наведене праксе – „доктрине Стимсон” – јесте случај Манџука, „државе” створене јапанском интервенцијом на територији Кине. Очигледно је да је „међународна заједница”, још пре успостављања система УН, нашла начин да одговори на повреду права колективним непризнавањем ситуација проистеклих из тих повреда. За Теодора Христакиса, међутим, питање признања требало би да буде другоразредно питање јер „од тренутка када је један правни акт ништав, признање истог не може произвести правне последице, а можда је чак и само [признање] нелегално”. Ипак, као што и сâм аутор касније наглашава, управо је принцип непризнавања тај који осигурава поштовање права у међународноправном поретку који тешко прихвата режим ништавости. Самим тим питање (не)признавања доспева у први план.

Када се пракса анализира, може се закључити да признање не може бити дато на уштрб фундаменталних норми међународног права. У супротном, како тврди Жан Салмон, и само признање би било нелегално. Исту тврдњу износе и професори Дугар и Раич, који након изнетог става по којем је забрана злоупотребе права народа на самоопредељење постала конститутивни услов државности, износе следеће мишљење: „(...) признање, иначе ефективног територијалног ентитета који је настао повредом права на самоопредељење, јесте само по себи противправно јер представља повреду забране преурањеног признања и принципа неинтервенције (који је аспект територијалног интегритета).” Из тог разлога, нити је Турска Република Северног Кипра икада призната зато што је настала као резултат нелегалне оружане интервенције, нити су икада признати бантугани у Јужној Африци, или Јужна Родезија. Ипак, сасвим је могуће замислити да су у сва три наведена примера стране државе могле другачије да се понашају и признају новонасталу ситуацију, без могућности да због тога снесу последице.

Када бисмо на повреду међународног права која би се састојала из противправног настајања независне државе Косово и Метохија додали и повреду коју би представљало признавање поменуте независности, резултат би једноставно био настајање нове државе на међународној сцени. На који начин би Србија могла да одговори на такву ситуацију у складу с међународним правом?

Већ је јавно изречено, и у званичним документима наведено, да би Србија прогласила евентуално једнострано проглашење независности Косова и Метохије за противправан и ништав чин. То конкретно значи да за Србију ниједан акт донет од „власти” на Косову и Метохији не би био важећи. Држава Србија би у случају горепоме- нутог сценарија имала право да предузме и одговарајуће противме-

ре наспрам држава које би евентуално признале независност Косова и Метохије. Оне се у класичној теорији деле у две категорије: мере реторзије и мере репресалија.

б) Мере реторзије

Мере реторзије представљају једностране мере које једна држава може предузети и које, саме по себи, не представљају повреду међународног права. Држава их предузима као одговор на чин друге државе који нема пријатељски карактер. Најчешће је реч о промени у дипломатским односима — од спуштања на нижи ниво, до њиховог потпуног прекида. Такође, може доћи до поремећаја у трговинским односима — примарног или секундарног бојкота — као и у слободној циркулацији људи. У нашем случају, могућности су велике јер се заправо ствара сасвим специфичан однос у троуглу Србија–Косово и Метохија–стране земље. Конкретне ситуације су следеће: Србија, по дефиницији, не би признавала путне и личне исправе које би издавали органи и службе „независне државе“ на Косову и Метохији. Република Србија не би признавала ни регистарске таблице возила које би издавала горепоменућа власт. Из тога произилази да са таквим, за државу Србију непостојећим документима, нико са територије Косова и Метохије не би могао да уђе, нити да прође кроз Србију, осим ако је у поседу докумената које Србија сматра валидним. Србија би могла да иде и корак даље и забрани улазак у земљу сваком страном држављанину који је боравио на Косову и Метохији и у својим документима има печате, за Србију, непостојеће државе. Најрадикалнији корак била би забрана уласка у Србију за све странце — држављане земаља које би признале независност Косова и Метохије. Иста паралела могла би се направити у домену трговине. Србија би могла одлучити на прекид свих трговинских односа са земљама које би признале независност Косова и Метохије, или би могла да забрани рад у Србији само оним фирмама које такође послују на Косову и Метохији.

Све ове могућности ипак отварају два изузетно важна питања. Прво питање је питање сврсисходности таквих мера. Друго је питање њихове легалности у случајевима када постоје претходно предузете међународноправне обавезе, на пример, о слободном протоку људи, робе (и) или капитала. На оба питања одговор ћемо дати кроз анализу мера репресалија.

в) Мере репресалија

За разлику од мера реторзије, репресалије представљају повреду међународног права, али је то кршење оправдано тиме што представља одговор на пређашњу повреду међународног права. То значи да би Србија могла да предузме горенаведене мере све и да су оне у супротности са раније предузетим обавезама Србије које могу проићи из разних билатералних или мултилатералних конвенција. Пошто смо установили да би стварање и признање независног Косова и Метохије било противправно, Србија би имала могућност да на такав чин одговори репресалијама. Што се другог питања тиче — сврсисходности, потпуно је јасно да би сама Србија била на губитку у случају прекида трговинских односа са земљама које би признале независност Косова и Метохије, или када би забранила држављанима тих земаља улазак у Србију. Не видимо, такође, каква би могла бити корист од потпуног прекида дипломатских односа са поменутих земаља. Истини за вољу, нема никакве користи ни од спуштања тих односа на нижи ниво, што потврђује и судбина свих „Халштајн доктрина“. С друге стране, одређена реакција, или најавна реакција, попут забране предузећима која послују на Косову и Метохији да уједно послују и у Србији (исто важи и за забрану уласка

у Србију за све странце који су боравили на Косову и Метохији), могла би имати одређеног ефекта. На тај начин би се непосредно извршио притисак на нелегитимну власт у Приштини и посредно на све земље које ту власт признају.

Овде, међутим, долазимо до суштинског проблема конкретне, сецесионистичке ситуације. Наиме, функција и смисао противмера јесте да се кршење међународног права које представља њихов узрок обустави и ситуација доведе у стање које ће бити у сагласности са међународним правом. Проблем који нас заокупља је следећи: приликом признања нове државе успоставља се правни однос између новопризнате државе и државе која даје признање. Самим тим је чин признања у принципу неопозив. Држава А која призна државу Б не може повући своје признање јер постаје ограничена међународноправним принципима, попут принципа добре вере или естопела, који важе између субјеката међународног јавног права. Из тога произилази да поменуте противмере тешко могу бити ефикасне. Једина могућност да се дато признање повуче лежи у промени ситуације, односно стања на терену. Ова могућност директно отвара питање оружаних репресалија. Да ли Србија има право да на проглашење независности Косова и Метохије одговори силом?

Начелно, можемо дати следећи одговор: оружане репресалије су забрањене јер је употреба силе регулисана Повељом УН (чланови 2§4, 42 и 51). Поменута правила се, међутим, искључиво тичу односа међу државама, и самим тим остављају ван домета случај о којем је овде реч. Треба, такође, истаћи да би цео проблем могао да се анализира ван категорије репресалија. Република Србија не би применила оружану силу против неке државе која је евентуално противправно признала независност Косова и Метохије, већ би заводила ред на сопственој територији. Ипак, теоријски и практично

ствари би могле бити компликованије. Државе које би признале независност Косова и Метохије сматрале би да се ради о агресији Србије на новонасталу државу. Што је већи број држава које би признале Косово и Метохију и што је каснија евентуална српска реакција, таква позиција би се лакше одбранила. У сваком случају, једно је сигурно — без обзира на снажну правну аргументацију у прилог легалности свих мера (мирних и оружаних) Републике Србије, најефектнине решење налази се у брзој промени стања на терену, у српску корист.

Из свега претходног видели смо да би проглашење независне државе на Косову и Метохији било противправно

Мапа подељеног Кипра

и да би евентуално признање независности било истог карактера. Ти акти би морали бити сматрани ништавим. Међутим, у недостатку централног законодавног тела, или обавезног судског тела на међународној сцени, пролонгирани ефективитет — иако настао противправно — могао би да се претвори у легалну ситуацију. Из тог разлога изгледа да највероватније једини начин да се у случају једностраног проглашења/признања сачува Косово и Метохија лежи у предузимању оружаних репресалија, које би уследиле у најкраћем могућем року након евентуалног отпочињања поменутог сценарија. Свако оклевање и проток времена ишли би — и у фактичком и у правном смислу — неповратно у корист албанској страни. Другим речима, могуће је да ће Република Србија морати сама да осигура поштовање међународног права.

(због дужине текста изостављена је литература)

Милош Јовановић

ТРАКТАТ О ПРИЈАТЕЉСТВУ И САРАДЊИ КОСОВА И СРБИЈЕ

Тројка САД/ЕУ/Русија је од косовских лидера тражила да на свеобухватан начин размисле о врстама односа које желе да имају са Србијом. Овај предлог је представљен у презентацији косовске делегације предатој на састанку са Тројком 30. августа у Бечу.

Због трагичне историје, посебно после распада Југославије, и трагичног насиља током деведесетих година, није могуће да Србија и Косово остану у истој држави. Ипак, Косово је спремно да разради нову, храбру визију о српско-косовским односима заснованим на пријатељству, сарадњи и обостраном поштовању. Ми се надамо да ће наше нове идеје помоћи у проналажењу заједничког разумевања са Србијом и да ће довести до компромисног договора о надгледаној независности Косова.

Наша визија о будућим односима између Косова и Србије је заснована на:

- Добросуседским односима
- Сарадњи око питања од обостраног интереса
- Потпуној одбрани наших мањина
- Напретку око питања несталих лица и повратку расељених лица
- Оснивању заједничких органа ради сарадње посредством Трактата
- Сарадњи ради реализације заједничких визија о евроатлантској интеграцији

Ми верујемо да ће ова визија најбоље бити реализована уз помоћ једног свеобухватног Трактата о пријатељству и сарадњи између Косова и Србије. Ми прихватимо дискусије са Београдом о начину институционализације ових нових односа.

Наши принципи: Визија Косова за нове односе са Србијом

- Косово тражи добросуседске односе са Србијом у контексту евроатлантске интеграције.

Због географије и заједничких интереса, Косово и Србија треба да развију добре односе засноване на суседској вези. Ако не изградимо те односе, онда ризикујемо повратак насиља и несугласица из деведесетих година. Због тога, ми Србији пружамо руку искреног пријатељства. Иако не треба да заборавимо болне догађаје који су пратили поделу Југославије, ми тражимо потпуно помирење и нормализацију односа између наших народа.

- Косово ће усвојити детаљан план о сарадњи око питања од заједничког интереса (енергија, трговина, криминал, кретање људи и робе, итд.)

Косово и Србију сада раздвајају дубоке везе засноване на историји, економији, култури, и етницитету. Превaziђићемо их заједничким изазовима и ризицима. Интензиван дијалог наших народа и влада ће се суочити са овим изазовима и обезбедиће мирну и просперитивну будућност.

Треба да радимо заједно на суочавању са ризицима који прете границама, као што је организовани криминал, деградација околине и трафикинг. Такође треба да сарађујемо око изградње и реформисања наших економија, укључујући и развој физичке и институционалне инфраструктуре, комуникације, енергије и слободе кретања људи, робе и услуга.

Са Србијом такође треба да дискутујемо о начинима појачања и институционализације ове сарадње, посебно преко обавезног међународног договора (Трактата) између Косова и Србије који ће понудити ширу основу за нове односе. Тако можемо да предвидимо последичне договоре који ће још више развити наше многобројне планове о сарадњи и довести до дубљег институционалног партнерства на пољу посебних приоритета.

- Косово ће преузети све мере ради одбране права својих мањина (нпр. Одредбе Ахтисаријевог споразума).

Србија има разумљив интерес за добробит српских грађана на Косову. Скупштина Косова се сада сложила око низа одбрамбених мера и јединствених гаранција за косовске неалбанске заједнице. Ми верујемо да одбрана наших мањина није неопходна само због демократизације и даљег развоја Косова него и због побољшања наших односа са Србијом и због вишег нивоа обостраног поверења и опште стабилности.

Као део наше визије за нове односе са Србијом, ми поново потврђујемо нашу спремност за усвајање свих ових мера о правима мањина што је брже могуће. Приоритет стављамо на

децентрализацију, одбрану верског/културног наслеђа и законску одбрану мањина. Од Београда тражимо да нам помогне при усвајању ових одредби, охрабрујући косовске Србе да максимално искористе широка цивилна и људска права на која имају право.

- Косово ће подржати напредак у повратку расељених лица и у решавању судбине несталих лица.

Не може доћи до трајног окончања статуса без обећања о послератном измирењу. За превaziлажење овог болног наследства ми предлажемо нове покушаје у суочавању са емоционалним питањима која су остала од конфликта на Косову: повратак расељених лица / избеглица, и несталих лица.

Неповерење између Београда и Приштине о овом питању тражи спољно посредовање и помоћ. Ми предлажемо да лидери Косова и Србије заједно затраже од генералног секретара ОУН-а да именује једног специјалног изасланика за повратак расељених лица / избеглица и несталих лица са мандатом да:

- оцени достигнут напредак у повратку расељених лица свих етничких припадности и да да предлоге за даље деловање;
- оцени учињен развој у проналаску и идентификовању несталих лица и да да предлоге за даље деловање;
- сакупи стране ради дубљих дискусија о овом питању.

О овом питању може доћи до даљег напретка и не треба чекати решење статуса Косова дуже од ове године. Косовски лидери су спремни да дискутују о овим питањима са српским лидерима у било које време и добро дошла је помоћ Тројке ради омогућавања таквих састанака.

- Косово подржава стварање заједничких органа за сарадњу који ће бити основани по Трактату о пријатељству и сарадњи између Косова и Србије.

У многим земљама света (нпр. Бенелук) државе су основале трајне органе ради олакшања дијалога и сарадње. Заснован управо на тим добро познатим моделима, наш Тракта, предлажући пријатељство и сарадњу, створиће Сталан савет косовско-српске сарадње ради обезбеђивања форме редовних консултација о приоритетним питањима од заједничког интереса.

Сталан савет сарадње ће одредити састанке, идентификоваће нова поља сарадње између две владе и омогућиће консултације о осетљивим питањима која су од интереса обе стране. Савет ће спонзорисати састанке на највишем нивоу на којима ће наши лидери моћи да седну и дискутују о свим таквим питањима. Овај Савет може да обезбеди основу за проширење и утврђење наших нових односа са Србијом.

- Косово и Србија ће бити потпуни партнери у процесу евроатлантске интеграције.

И Косово и Србија су посвећени што ближе интеграцијом у евроатлантске структуре. Ми верујемо да је то најбољи пут ка демократској будућности, просперитету и безбедности у целом нашем региону. Ми верујемо да Косово и Србија треба да раде заједно да би дошло до напретка.

Ми предлажемо оснивање партнерства да би једни другима помогли у постизању високих стандарда за чланство у ЕУ и НАТО. Ми можемо да поделимо научене лекције и да градиммо успех. Државе Јадранске повеље сада заједно раде на остварењу НАТО чланства. Овај модел показује да државе могу да убрзају своје евроатлантске перспекте ако заједно раде и сарађују.

И додаток:

Тракта пријатељства и сарадње између Косова и Србије

Уговарајуће стране Косова и Србије:

Познавајући дубоке везе између народа Косова и Србије, укључујући древне историјске, културне, етничке и економске везе;

Са жаљењем због периода конфликта и ратова који су нас поделили, посебно догађаји везани за насилан распад Југославије током деведесетих година;

Исказујући искрену жељу за суочавањем са наследством прошлости уз дух помирења и извињења, док пред право доводимо оне који су чинили злодела током рата;

Верујући да и Косово и Србија деле заједничку судбину што ближе интеграције у демократску евроатлантску заједницу, која ће довести

до сигурније, демократске и просперитивне будућности за све; Надајући се да ће евроатлантска интеграција што пре доћи до свих народа југоисточне Европе и да ће наставити да руши баријере које су поделиле наше нације;

Прихватајући да ће посебне историјске околности и заједнички интереси тражити веома блиске и пријатељске односе између Косова и Србије током будућих година;

Уверене да регуларни, институционализовани механизми сарадње и дијалог о узнемирујућим заједничким питањима могу да допринесу смањењу тензија, повећању регионалне стабилности и напредовању заједничких интереса Косова и Србије, Свечано се слажемо да се Трактатом пријатељства и сарадње сједињујемо као у наставку:

Поглавље I : Циљ и принципи

Члан 1

Циљ Трактата је да промовише мир, пријатељство и сарадњу између Косова и Србије, као и стабилност, демократију и просперитет за све.

Члан 2

Стране ће међусобним односима управљати преко следећих принципа:

- реципрочна сарадња за суверенитет и територијални интегритет обе стране;
- одустанак од коришћења насиља или претњи насилјем ради решавања спорних питања;
- поштовање људских права и основних слобода свих грађана без дискриминације сваке врсте, посебно укључујући потпуну одбрану етничког, језичког, културног и верског идентитета свих мањинских заједница и њихових чланова;
- слобода кретања особа, робе и капитала;
- сарадња и дијалог око питања од заједничког интереса.

Поглавље II: Обавезе око евроатлантске интеграције

Члан 3

Обе стране потврђују своју жељу за потпуном интеграцијом својих друштава и економије у демократску евроатлантску заједницу, посебно за предузимањем свих потребних корака ради чланства у Европској унији и НАТО-у што је пре могуће.

Члан 4

Обе стране ће, кад год је могуће, сарађивати и помагати једна другој у испуњавању високих стандарда и других захтева за интеграцију у ЕУ и НАТО. Ниједна страна неће предузимати никакво деловање које би спречило извршење ових захтева.

Поглавље III: Безбедност и решавање спорних питања

Члан 5

У складу са принципима Повеље Уједињених Нација, стране потврђују своју обавезу за решавањем свих спорних питања мирним путем, и неће користити насиље нити ће претити коришћењем насиља на било који начин који не би био у складу са Циљевима Уједињених Нација.

Члан 6

Стране ће предузети мере за појачавање сарадње око безбедности, укључујући и нове мере за изградњу поверења и безбедности са обе стране заједничке границе. Стране траже помоћ НАТО-а и Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) да би спровели такве мере, чим тако нешто буде могуће. Стране ће покушати да постигну максималну транспарентност у одлучивању и деловању њихових чланова безбедносних органа, посебно близу заједничких граница.

Поглавље IV: Сарадња око питања од заједничког приоритета

Члан 7

Стране ће настојати да интензивирају и продубе сарадњу око питања од заједничког интереса. Стране ће се првенствено усредсредити на следеће приоритетне области:

- економска питања, укључујући енергију, трговину и усклађивање са ЕУ стандардима као и развој нове заједничке стратегије за економски развој у складу са регионалним економским иницијативама;
- борбу против криминала, посебно у областима тероризма,

наркотика, трафикинга, оружаних банди, организованог криминала и етничког криминала;

- одбрана и очување верског и другог културног наслеђа;
- здравље и благостање мањинских заједница, укључујући и усвајање посебних мера ради промовисања њихових права, безбедности и живота;
- решавање судбина свих несталих лица током рата деведесетих година;
- јавно здравство;
- транспорт;
- олакшавање преласка граница за људе и робу;
- повратак избеглица и расељених лица свих етничких припадности;
- питања средине.

Члан 8

Стране ће оформити радне групе за посебна питања, сачињене од политичких и техничких стручњака, ради развијања и унапређивања заједничких приоритета на свим пољима заједничког интереса. Када то буде потребно, овим радним групама ће се прикључити и представници међународних друштвених цивилних група и релевантних организација.

Поглавље V: Сталан савет косовско-српске сарадње

Члан 9

У року од шест месеци од када овај Трактат ступи на снагу, стране ће основати Сталан савет косовско-српске сарадње. Овај савет ће се састојати од десет чланова – пет именованих од стране Србије и пет од стране Косова. Савет ће функционисати путем консензуса и имаће одговорност да:

- надгледа и олакша сарадњу на свим пољима заједничког интереса;
- одржава редовне састанке ради размене информација и ради саветовања око свих питања која могу да утичу на интересе било које стране;
- учествује на редовним састанцима радних група одређених у члану 8, укључујући помоћ у одређивању дневног реда састанака и обезбеђивање логистичке помоћи;
- оцени резултате сарадње и препоручи нова поља ради унапређења односа између Косова и Србије;
- затражи и омогући посредовање треће стране при решавању посебно осетљивих питања од заједничког интереса, као што су нестала лица или повратак избеглица и расељених лица.

Члан 10

Савет ће се састајати и са лидерима највишег нивоа са обе стране, најмање сваких шест месеци, укључујући председника, премијера и министра спољних послова Косова и Србије. Свака страна може да предложи било које питање које треба узети у обзир или које изискује решавање на састанцима највишег нивоа.

Члан 11

Савет ће истражити могућност оснивања секретаријата ради олакшавања сарадње и дијалога између Косова и Србије.

Члан 12

Савет ће омогућити дијалог између посланика скупштине Србије и посланика скупштине Косова, укључујући и оснивање међу-парламентарне радне групе за унапређење законодавне сарадње.

Поглавље VI: Захтев за државу сведока

Члан 13

У случају било каквог неслагања, стране траже да Француска, Немачка, Италија, Руска Федерација, Уједињено Краљевство и Сједињене Америчке Државе понуде неутрално посредовање и помоћ ради мирног решавања проблема.

Члан 14

Овај Трактат потписују лидери Косова и Србије, и он се потврђује у складу са уставотворним процедурама сваке државе. Ступа на снагу после обостраног прихватања и даје се на чување Уједињеним Нацијама.

Члан 15

Овај Трактат ће бити преведен на албански, српски и енглески језик. Верзија на енглеском језику је меродавна.

ЗАШТО ПРЕГОВАРАТИ?

Слободан Самарџић

Данас у Европи, а сигурно ни у целом свету, нема политичара који би негирао став да је Косово и Метохија најтеже политичко питање у Европи и једно од најтежих у свету. То питање је тешко не само због непомирљивих позиција Србије и косметских Албанаца, већ и због различитих, готово непомирљивих ставова значајних светских учесника у решавању питања будућег статуса Косова и Метохије.

Насупрот оваквој констатацији, која се може сматрати општеприхваћеном, стоји сумња највећег броја утицајних западних земаља у преговоре Београда и Приштине као приступ и метод решавања овог тешког питања. Њихова основна сумња није, дакле, усмерена на спремност и способност преговарачких страна да дођу до компромисног решења будућег статуса Косова и Метохије, већ је окренута самим преговорима као таквим, као одговарајућем средству да се постигне обострано прихватљиво решење.

Овакав став већине западних земаља може да нас зачуди, али само на први поглед. Сви који иоле прате збивања око Косова и Метохије знају да су до почетка преговора око одређивања будућег статуса јужне српске покрајине, узмемо да је то новембар 2005. године, ове земље чврсто држале да покрајина треба да добије статус независне државе. О томе, дакако, никаква одлука никада и нигде није била донета, али је управо такав прећутан став представљао мерило њиховог понашања и практичног деловања на Косову и Метохију и у вези са њим.

У таквим околностима пристајање на преговоре између Београда и Приштине око дефинисања будућег статуса Косова и Метохије представљало је за западне политичаре једно пуко испуњавање форме. Преговори, по њима, нису могли да измене неумитан ток догађаја, али су могли да помогну у две ствари: прво, да се формално испуни захтев из Резолуције Савета безбедности 1244 (1999) по којем је у једном тренутку потребно приступити одређивању будућег статуса Косова и Метохије, и друго, да се у овај процес уведе и Србија, која је по тој резолуцији још увек формални носиоца суверенитета и територијалног интегритета на Косову и Метохији.

Како што се може видети, у новембру 2005. године из перспективе западних земаља у питању су биле све саме формалности, које је требало мање-више рутински обавити и привести цео посао саморазумљивом крају.

Данас, готово две године после одлуке у Уједињеним нацијама да се прионе преговорима о будућем статусу Косова и Метохије, може се слободно констатовати једна знатно другачија ситуација. Главни показатељи ове промене ситуације су следећи:

- у својој решености да очува суверенитет и територијални интегритет државе Србија је формулисала свеобухватну и јединствену државну политику за Косово и Метохију и одговарајућу преговарачку платформу за решавање овог питања;

- на тој основи, Србија је почела да добија убедљиву међународну подршку, на првом месту Русије као сталне чланице Савета безбедности и Контакт групе, а потом и других релевантних држава као што су Кина, један број несталних чланица Савета безбедности, један број држава чланица Европске уније, као и неке од суседних држава;

- унутар Европске уније почели су да расту свест и сазнање да је без међународноправног оквира немогуће решити питање Косова и Метохије, а посебно да је учешће саме ЕУ у наредном периоду без оваквог оквира незамисливо;

- у међународним оквирима, а посебно унутар Европске уније, све је мање прихватљива ултимативна позиција политичких представника косметских Албанаца о независности покрајине као једином решењу; томе знатно доприноси све проширеније сазнање да је на Косову у међувремену створена мафијашко-криминална структура која знатно утиче на јавни живот покрајине;

- због овако промене реалности рапидно се смањује број заговорника да ово питање треба решити низом једностранних аката (најпре сецесије, па потом признања), којима би се засигурно прекршило међународно право; укратко, аргумент фактицитета и ефективитета постаје све мање убедљив у регионалним, европским и светским оквирима.

Једини практичан излаз из овакве ситуације јесу преговори са јасним предметом – а то је будући статус, циљем – компромисно решење и процедуром – непристрасно посредовање. Преговори које је водио Марти Ахтисари сасвим извесно нису били такви преговори. То нису били преговори о статусу, циљ им није био компромисно решење, а посредовање је било све само не непристрасно. Нови круг преговора, који ће започети у Вујорку 28. септембра, суочен је са другом врстом проблема – то су временски јако ограничени преговори са унапред уграђеном сумњом у погледу (успешног) завршетка. Носиоци такве сумње су мање-више исте оне земље које су подржавале Ахтисаријеву симулацију и њен виртуелни резултат.

Какав закључак је из овога могуће извести? Као прво, у преговоре као начин решавања спорова не верује онај ко не верује у право, а у право не верује онај ко се у решавању спорова ослања на силу. Ова филозофија политике стоји у основама "аргумента реалности" који, додуше све ређе, али још увек довољно често слушамо. Проблем са овим аргументом није само у томе што је супротан праву, већ је и у томе што је прилично "нереалан". У прилог томе дали смо неке показатеље. Како год било, ако се преговорима озбиљно не приступи, реална алтернатива није победа једне "реалности", већ трајно нерешиви сукоб најмање две, ако не и више, реалности. За такав сценарио решење немају ни Уједињене нације ни Европска унија, а најмање га имају поједине западне земље које до сада нису придавале значај озбиљним преговорима.

(Слободан Самарџић је министар за Косово и Метохију у Влади Србије)

СУДБИНА КОСОВА - ТЕСТ ЗА ДИПЛОМАТИЈУ

У вашингтонском Центру «Вудро Вилсон» јуче је одржана панел дискусија на тему "Судбина Косова: Тест за дипломатију". Учесници панела критиковали су неефикасност досадашњих дипломатских настојања, укључујући и преговоре уз посредовање тројке Контакт групе, и изразили сумњу да ће они довести до резултата. Они су се заложили за одлучније ангажовања Сједињених Држава и водећих земаља Европске уније како би се процес решавања статуса Косова покренуо са мртве тачке. У уводној речи, Мартин Слелцингер, директор Програма Центра за источноевропске студије, који је организовао овај скуп заједно са Институтом за стратешке студије из Љубљане, објаснио је да његов циљ није да понуди конкретна решења за статус Косова, већ да се фокусира на дипломатски процес који је у току и евентуално сугерише побољшања која би омогућила постизање решења. Дописник британског магазина "Економист" и стручњак за Балкан, Тим Џуда, критиковао је досадашњи дипломатски процес и рекао да су се прогнозе о скором постизању решења и очекиваној промени става Русије показале нетачним. Џуда верује да ће усаглашавање ставова

о будућности Косова унутар Европске уније бити од кључног значаја.

"Кључно је да ЕУ постигне такозвану критичну масу, то јест да, уколико САД, Британија и Француска признају независност Косова, то учине и остале чланице, али би било потребно да се за то изјасни бар 20-ак земаља."

Џуда је, међутим, оценио да за сада није познат прецизан став већине земаља ЕУ о статусу Косова и да вероватно неће бити познат до 10. децембра. Он је стога назвао досадашња дипломатска настојања "симулираном дипломатијом", напоменувши да су предстојећи избори на Косову такође средство за добијање времена пошто тамошње албанске партије немају никакав програм који нуде бирачима осим независности.

Професор политичких наука на Универзитету Клемзон у Јужној Каролини, Владимир Матић, је говорећи о политичкој ситуацији у Србији и њеној спољној политици, рекао да садашња влада представља наставак невољне "кохабитације" председника Бориса Тадића и преми-

јера Војислава Коштунице без заједничке идеолошке концепције, стратегије или разрађених спољнополитичких циљева.

“Једино питање о којем постоји консензус је Косово, а политику о Косову спроводе ДСС и премијер Коштуница. Стога, на неки начин може да се говори о, како ја то називам, “косовизацији српске политике”... У српској јавности, као ни у изабраним телима, никада није вођена дебата о националним интересима земље... Косово, међутим, постаје главна одредница и покретачка сила политике Србије, али и препрека њеној демократизацији и евро-атлантској интеграцији.”

Када се ради о подели Косова, Матић је нагласио да и Београд и Приштина званично одбијају ту опцију, мада је њихови представници приватно помињу, док представници међународне заједнице сада кажу да су спремни да је прихвате уколико две стране пристану на њу. Матић је, међутим, упозорио да би у крајњој линији могло да дође до практичне поделе Косова, ван међународних институција и међународног права, путем низа једностранних потеза Београда и Приштине, што не би довело до политичког решења већ до већина чланица у конфлику који би представљао претњу по стабилност региона и Европе у целини.

Директор Института за стратешке студије у Љубљани, Борут Грлич, који је и саветник у кабинету косовског премијера Агима Чекуа, рекао је да ће овог пута оставити по страни ту функцију и говорити као словеначки аналитичар. Он се усредсредрио пре свега на тешкоће у усаглашавању ставова према Косову унутар Европске уније и навео да се не ради само о такзваној критичној маси, већ да би, бар према стриктном тумачењу прописи уније, свих 27 чланица требало да усвоје јединствени став о статусу Косова да би ЕУ преузела мисију у покрајини. Грлич је при том навео да се поједине чланице противе независности Косова, поменувши посебно Кипар, Румунију, Словачку, Грчку и Шпанију, али је такође изразио уверење да већина чланица у овом тренутку није утврдила свој став о статусу Косова.

“Питање за Европу стога постаје како да додјемо до заједничког става без максималне штете по интерне процесе унутар Уније, посебно у погледу формулисања заједничке спољне политике, као и како да избалансирамо ставове САД и Русије чије позиције су готово потпуно супротстављене.”

Грлич је при том подсетио да дипломате не доносе одлуке већ само извршавају одлуке политичких лидера, нагласивши да не верује да су

им у погледу Косова пренете било какве одлуке. Он је такође напоменуо да би отежавајући фактор за постизање решења о Косову могли да буду и предстојећи избори на Косову, и председнички избори у Русији и Сједињеним Државама.

Сарадник консултантске фирме “The Albright Group” и бивши амерички дипломата, Џејмс О’Брајен, је на почетку свог излагања нагласио да би садашњи дипломатски процес требало да укључи интересе косовских Срба који нису адекватно заштићени ни представљени ни од стране Београда ни од стране Приштине. Он је изразио бојазан да би, у противном, косовски Срби могли да постану мете насиља на Косову, или како се изразио, изговор за “приказивање небезбедности” од стране Београда. О’Брајен је затим сугерисао услове који би могли да обезбеде да се дипломатски процес решавања статуса Косова приведе крају.

“Русија би требало да буде стављена у позицију у којој се неће сложити са предложеним решењем, али неће ни уложити вето против њега... Већина преговора на Балкану 1990-их година вођена је у складу са тим принципом, када је Русија осудјивала потезе Запада, али им се није јавно противила у Савету безбедности. Међутим, негде у пролеће ове године Запад је одлучио да приволи Русију да прихвати решење за Косово тиме што ће обезбедити већину од 13 гласова у Савету безбедности. То је била ужасна грешка и показала је непознавање функционисања Савета безбедности, као и начина на који Русија оперише.”

Следећи корак, би према О’Брајену, био да САД и водеће земље ЕУ преузму одговорност за последице у Србији и за ситуацију на Косову и да увере мање чланице да то није њихова брига. Он је, међутим, изразио уверење да то једино може да се догоди путем свакодневних политичких притисака на највишем нивоу - од стране САД, Британије и Француске, док би Немачка и Италија такође могле да одиграју извесну улогу. Европска унија би, сматра О’Брајен, требало да призна јаловост досадашњих преговора и прихвати одговорност за стабилизацију југоистока Европе као дела своје територије, али и могућност да независност Косова и придруживање Србије можда неће моћи да се одиграју у исто време. Као и други учесници, он је упозорио на ризике даљег одлагања решења подсетивши да међународна администрација није донела скоро никакво политичко разјашњење Косову и да је стрпљење његових становника на измаку

МИЛУТИНОВА БАЊСКА

Културна баштина српског народа представља један од главних стожера његовог историјског, верског и националног идентитета. Њоме се препознајемо ко смо и шта смо, њоме се легитимисамо пред светом, њоме нас знају као хришћански народ, древних корена, са хиљадугодишњом историјом, који је својим стваралачким импулсом обележио просторе Балкана и прохујале векове.

Отуда и круцијални значај очувања српске културне баштине за будућа поколења, као и њеног обogaћења стваралачким доприносом савремене генерације. Јер, уграђујући себе у вековни корпус српске културне баштине, ми се везујемо за чисти извор из кога је она потекла, наслањамо се на вечне идеале српске средњовековне државе, који су изнедрили дела вредна историјског памћења и националне жртве. Обнова манастира Бањска представља парадигму бриге о кул-турној баштини, јер се заснива на принципима њеног ктитора, краља Милутина Бањског, који су уграђени у темеље не само Бањске, него свих четрдесет цркава и манастира, које је подигао за четрдесет година своје владавине. А принципи краља Милутина су универзално хришћански, вечни, непроменљиви, јер извиру из вечних вредности и вечних идеала, и били су темељ црквеног грађитељства кроз две хиљадугодишњу историју Цркве. Стога се и данашња обнова манастира Бањска може и мора спроводити само на основу Милутинових принципа, Милутинове визије и његове, односно, методологије Цркве. Неприхватљиво је да било каква данашња „секуларна“ методологија (Службе заштите) намеће себе за врховног арбитра и врховног зналаца, потирући, притом, вековна начела која је Црква уградила у темеље Светих Архангела, Дечана, Студенице, Бањске, Свете Софије у Цариграду, Кијево-печерске лавре, великих манастира Свете Горе... Резултати таквог покушаја (насиља) могу бити само криво-творење и искривљавање функције и улоге, природе и намене поменутих задужбина и претварање ових величанствених постигнућа

људског духа и стваралаштва, еванђелске вере и наде, у своје кари-катуре („Споменик треба да буде конзервиран, сачуван и да буде нека врста музеја“ – Војислав Кораћ о Бањској; Бањска је „археолошко нала-зиште“ – М. Шупут, В. Кораћ).

Како би се краљ Милутин осећао да уђе у своју Бањску као у музеј? Да ли би поздравио са одобравањем оне који мењају дух и намену његових задужбина, који желе да претворе живе ћелије Цркве Божије у музеј, да их мунифицирају и фосилизирају, једном речју да их умртве?

Уосталом, зар се нећемо потрудити као народ, зар нећемо мобили-сати све своје искуствене и умне силе, сво знање и умеће, да припре-мимо достојно место за повратак Домаћина – моштију краља Ми-лутина? Зар у том циљу не треба обновити најпре величанствени храм, а затим и остале манастирске грађевине? Зар би Милутин волео да почива испод турске калоте, а не Пантократора, опасан тур-ским зидом, а не зидом обновљеним по моделу који је он поставио, зар би волео да се врати, једном речју, у своју најзначајнију задуж-бину уоквирену знацима роп-ства оних који су је пре пет сто-тина година уништили?

Поједини кругови стручне јавности, међутим, покушавају да наметну став да се Бањска не може обновити („Црква не може да се обнови“ – В. Кораћ, „Унутар манастирског комплекса из Милутиновог времена ништа не би смело да се гради“ – М. Шупут, „Желе да обнове цркву која не може да се обнови“ – В. Кораћ), и импугнирају данашњој генерацији српског народа неспособност да обнови оно што су наши преци пре 700 година створили, да то сачува и преда будућим поколењима као најскупоценију вредност, која ће их водити кроз бу-дућу таму историје.

Зар српски народ данас нема ка-пацитет да очува предани му залог и створи дела великог домета којима ће се дивити будуће генерације? Зар нема моћи да обнови Ба-њску која је створена пре 7 векова? Немислимо. Има и данас те способности у српском народу, има

оних који су спремни да у обнову Бањске уложе све своје животне силе, као некада сам Милутин Бањски.

Уосталом, зар се може прихватити теза да Црква, која је могла да створи Бањску, Пећку Патријаршију, Жичу, Грачаницу, и небројене друге задужбине, која је успела да их очува кроз векове ропства и преда будућим поколењима, није способна данас да брине о њима, да их обнови и преда онима који ће доћи? А где је простор да створи нешто ново, самосвојно и оригинално? Зар смо толико стерилни и неспособни као народ данас?

Или су, можда, у Цркви данас толике незналице, неспособни и злонамерни, да својом активношћу могу само „разорити“ Бањску? Такође и експерти из Службе заштите, који су ангажовани на обнови Бањске, зар су потпуно незналице, неспособни и нестручни, те својим радом „разарају“ Бањску?

Поједини стручни кругови, поводом демонтажа турског зида у Бањској, пласирали су идеје да је у питању „разарање манастира“, „вандалски подухват“, „насилје над културним добром“, користећи се притом неистинама да би поткрепили своје тврдње („багером се проравају археолошки слојеви“, ради се без икакве пројектне документације и надзора“, „направљен је паркинг који је асфалтиран“, „булдожери равнају налазишта у манастиру Бањска“...).

Наравно да све то није истна, турски зид је демонтиран по пројекту одобреном од стране надлежне институције, са великом пажњом, уз стручни надзор. А главни противници демонтажа турског зида нису чак ни једном посетили Бањску од њеног оживљавања 2004. да виде шта се тамо заиста ради и да сагледају сву величанственост манастирског комплекса, који је био спутан и сакривен од очију претходних генерација, све до данашњих дана, када је најзад ослобођен турских окова. Могу ли они уопште бити врховни и неприкосновени арбитри у одлучивању шта ће се, када и како радити у Бањској, и да из својих удобних позиција у Београду путем невидљивих нити повлаче потезе у Бањској? При томе, без сарадње са власником, творцем и чуварем ових светиња – Епархијом рашко-призренском? комплекса, ревитализација лековите бање и развој насеља Бањска.

Краљ Милутин је Бањску и остале задужбине подизао имајући пред собом пре свега интерес Цркве и Државе, а то значи народа српског, његовог просперитета, напретка и јачања на историјској позорници. И данас живот који буја у Бањској и потребе Цркве захтевају обнову и

постављају њене оквире. Стога је циљ данашње обнове презентовање управо Милутинове Бањске, Бањске као хришћанског и монашког центра, у складу са визијом краља Милутина, а не Бањске као „археолошког налазишта“, или Бањске као турског утврђења.

Уосталом, уместо да чува турски зид, символ ропства и покорености државе Србије, манастир Бањска указује на неопходност хитне обнове Милутиновог зида из 14. века, символа државности и моћи Србије, који се сада налази у једном стању, урушава се и растаче, и прети да за 2-3 године потпуно нестане испред наших очију, и поред вишедеценијског досадашњег рада на његовој конзервацији, од стране управо оних стручњака који су данас највећи противници обнове.

У процесу величанственог пројекта обнове, манастир Бањска и Епархија рашко-призренска очекују сарадњу и помоћ Службе заштите, имајући притом у виду да је Служба заштите (и оне струке које инкорпорира у себи – архитектонска, грађевинска, археолошка,

сликарска...) позвана да своја инжењерско-техничка знања стави у службу остваривања узвишених циљева и вечних вредности, оних који су уграђени у темеље највећих постигнућа духа српског народа у средњем веку, а не да преузима на себе искључиву улогу одлучивања и арбитража у домену у коме често не поседује ни основна знања и оспособљености. Тек тада ће наћи свој прави смисао и своју праву улогу у историјском току, и обогатити га стваралачким доприносом, јер је за ангажовање у области црквеног грађитељства, као и у свакој другој области црквене уметности, потребно имати многе друге врлине, осим уско стручних, инжењерско-техничких, знања и оспособљености.

Обнова манастира Бањска не-одвојиво је повезана са повратком мошћу светог краља Милутина Бањског и мермерне скулптуре Богородице Бањске у Бањску. И

Домаћин овога дома и његов Покровитељ, били су, као последица насиља, вековима удаљени од свога обиталишта, и сада се у истом историјском тренутку стичу ова три догађаја – обнова, повратак Домаћина и повратак Покровитеља.

Епархија рашко-призренска и манастир Бањска, као носиоци обнове, позивају све заинтересоване и добронамерне да се укључе у обнову Бањске – манастира, бање и насеља. Циљ је обнова храма светог Стефана и целокупног манастирског комплекса, ревитализација лековите бање и развој насеља Бањска.

Протосинђел Симеон, Настојатељ манастира Бањска

Манастир Бањска из 14. века – носилац духовног и историјског идентитета српског народа

Наше сунце прерано је зашло

Борисав Ђорђевић

Наше сунце прерано је зашло сваког јутра најављују кишу не схватамо шта нас је то снашло победници историју пишу.

Свакодневно пада бројно стање Србе данас много лакше броје, а већ сутра биће нас још мање победници историју кроје.

Већ се звери злобно церају, скупљају се чопори хијена не морају дуго да чекају, Србија је скоро убијена.

Порушени наши споменици, вагабунди с конопца и коца који себе зову победници од зле мајке и још горег оца.

Деца ће се одрећи предака, уче оно што званично важи, тешко да ће између редака препознати победничке лажи.

Било једно непослушно племе било једном и нема га више српско име прогутаће време Србија је престала да дише.